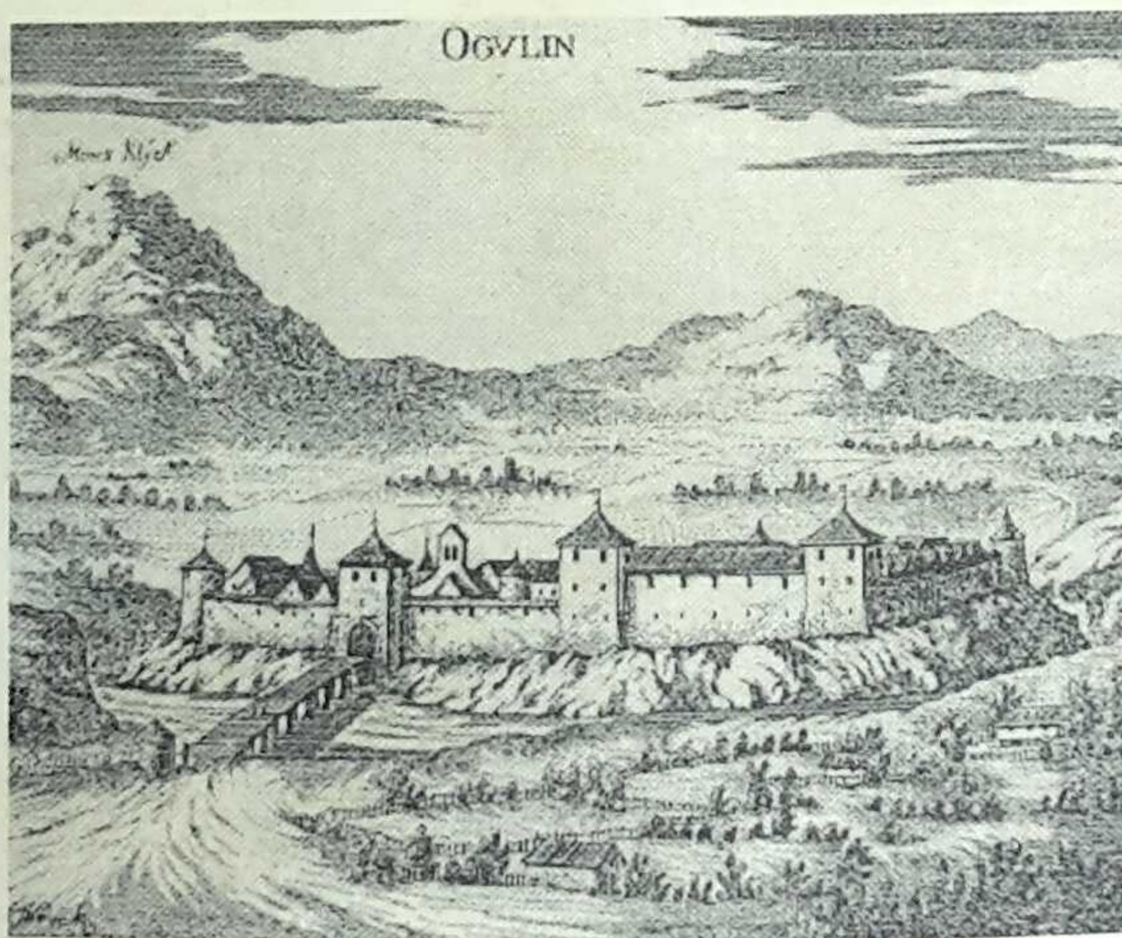
Mile Magdić

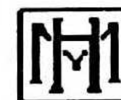
TOPOGRAFIJA I POVIJEST OGULINA

Mile Magdić:

Topografija i povijest Ogulina

izdana 1926.

Ogranak Matice hrvatske

Ogulin

1996

Izdavač:

OGRANAK MATICE HRVATSKE OGULIN

Knjižnica Mh Ogulin - knjiga 3 - drugo izdanje

Urednici:
DINKA GAŠPAROVIĆ - SKENDROVIĆ
IVAN TIRONI

Grafička priprema:
ANDREJ SKENDROVIĆ

Naslovna strana:

Panorama Ogulina
grafika iz 1689 - Valvasor

UDK 908.497.5 Ogulin

Magdić, Mile
Topografija i povijest Ogulina / napisao Mile Magdić.-
Ogulin: Ogranak Matice hrvatske, 1995. - 81 str.:
ilust.;20 cm. - (Knjižnica Mh Ogulin; knj. 3)

Pretisak izd. iz 1926. - Str.77-79: Pogovor / Ivan Tironi

ISBN 953-96363-2-9

950823040

TOPOGRAFIJA I POVIJEST OGULINA

NAPISAO

MILE MAGDIĆ

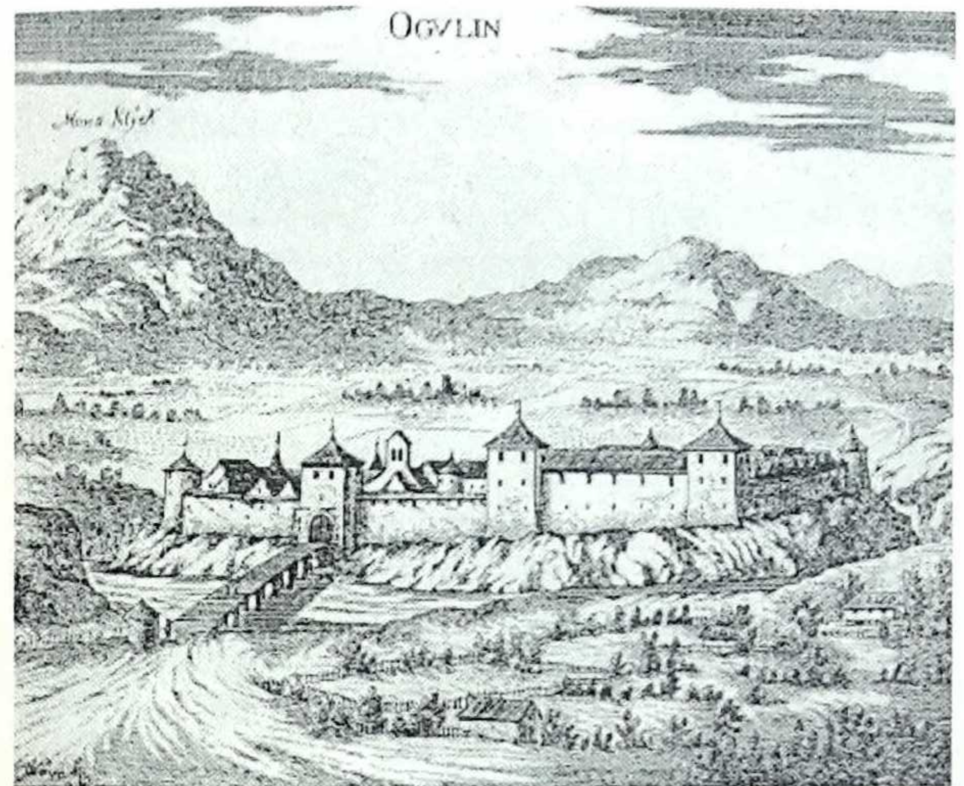
ZAGREB 1926

Novinska štamparija (S. Pintarić), Zagreb, Gundulićeva ul. 24

Uspomeni

slavnoga Bernardina Frankapana, osnivača grada Ogulina, posvećuje ovo djelce

Pisac

Panorama Ogulina iz 1689. - Valvasor

Pripomenak

Ovu kratku topografiju i povijest Ogulina, koju sam napisao po najboljim vrelima, a nadopunio podacima iz starijih i novijih knjiga, kako je to svuda naznačeno u opaskama, diktirala mi je neograničena ljubav i odanost prema rodnomu mome mjestu, u kojemu sam čuo prvu slatku materinsku riječ i proživio najljepše dane svoga djetinjstva. Da se potkaj svojega života bar donekle odužim svome predragomu zavičaju, napisao sam ove retke, da njima prodičim Ogulin i na nj upozorim one faktore, u čijim je rukama sudbina ne samo pojedinoga mjesta, nego i čitave hrvatske domovine, ne bi li se Ogulin njihovom paskom i potporom dovinuo boljoj i sretnijoj budućnosti, koju je po svojoj junačkoj i krvavoj prošlosti u potpunoj mjeri i zaslužio.

To je svrha ovom djelcu i nikakva druga.

U Zagrebu mjeseca rujna 1925.

M. Magdić

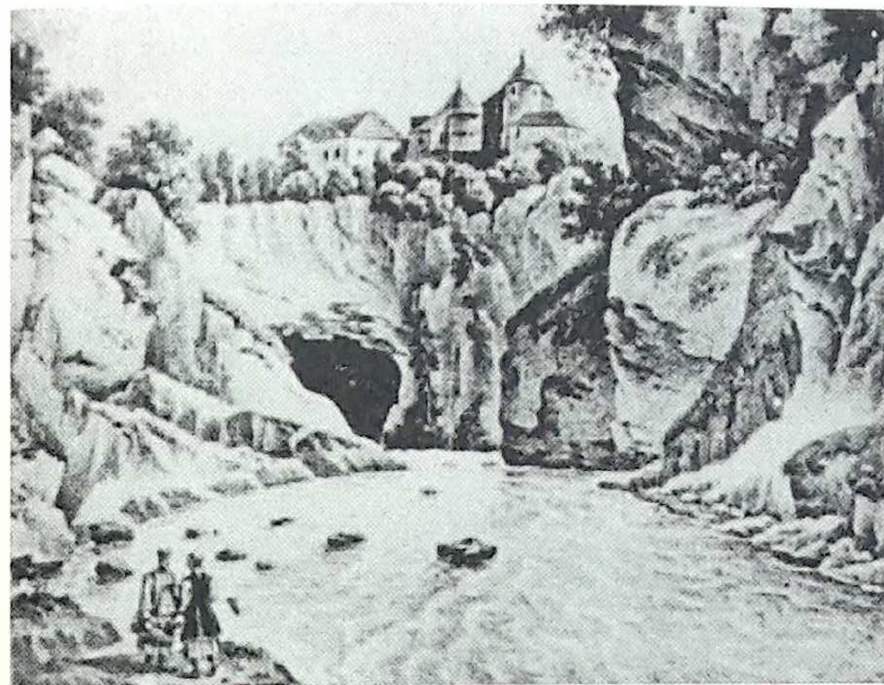
PRVI DIO

T O P O G R A F I J A

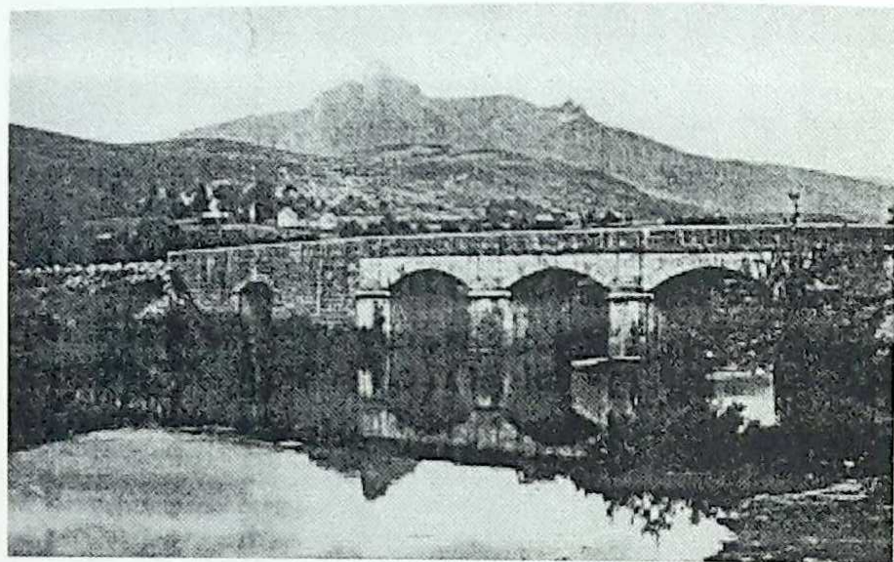
Uz rijeku Dobru prostire se podno Kleka, Krbastca i Kopanika na ravnici, visokoj 323 metra iznad mora, lijepo trgovište Ogulin, koje ima po najnovijem popisu od godine 1920. zajedno s Prapućama, Lomostom, Zagradom, Žegarom i Sv. Jakovom 8.611 žitelja. Od tih je žitelja po spolu: 4.069 muškaraca i 4.542 žene; po vjeri: 6.372 rimo-katolika, 2.180 pravoslavnih, 55 izraelićana, 3 grko-katolika i 1 evangelik; a po narodnosti 6.333 Hrvata, 2.147 Srba, 42 Slovenca, 33 Rusa, 25 Nijemaca, 12 Čeha, 7 Mađara, 5 Poljaka, 4 Slovaka, 2 Talijana i 1 Francuz. Ogulin je sagrađen iznad samih podzemnih špilja i šupljina, kojima teku podzemni potoci. Od staroga Ogulina sačuvao se jedino do dana današnjega jedan dio varoškog zida i ogulinski grad, koji nije dijelio žalosne sudbine ostalih krajiških gradova samo zato, što već od onoga vremena, kada je napušten stari, a sagrađen novi Ogulin, služi kano zatvor, pa se je grad sveudilj morao ponešto popravljati.

Sadašnji Ogulin potječe iz druge polovice XVIII. vijeka, a na prvi pogled raspoznat ćeš zgrade, što ih je podigla bivša krajiška uprava, jer sve imadu jedan te isti arhitektonski oblik. U većima od tih zgrada smješteni su sada različiti uredi, dok se manje upotrebljavaju za činovničke stanove. Ima i nekoliko novih modernih kuća. Spomena je vrijedna zgrada kr. realne gimnazije. Sagrađena je godine 1891. u slogu renesanse, troškom od 140.000 kruna. Na pročelju zgrade su dva natpisa. Prvi natpis glasi: *Prosvjeti i napretku.* MDCCCLXXXXI., a drugi: *Bogu, kralju i domovini.* MDCCCLXXXXI. Veličinom i duljinom svojom ističe se negdašnja pukovnijska bolnica, sagrađena prinosima svih općina ogulinske pukovnije. U toj zgradi je sada financijalno ravnateljstvo. Prostor između katoličke župne crkve našašća Sv. Križa i staroga frankapanskoga grada, koji je sa sjeverne i južne strane zatvoren nizom jednokatnih kuća, zaprema malo ali udobno šetalište s vrlo lijepim nasadama i trg, na kojemu

se svaki dan prodaje povrće, kruh, sitno pecivo i različito voće, a na sajamni dan (svake srijede) i žito, što ga seljaci iz okolice, a više puta i bosanski muslimani dovoze na prodaju. Na trgu, i to na uglu svratišta *K Frankopanu*, uzdiže se ogulinska historijska lipa, stara moja znanica iz sretnih, davno minulih dječjih vremena. U obujmu ima ta lipa 5.5 m., a narod u Ogulinu i oko njega priča da je ona već bila na tom mjestu, kad je Bernardin Frankapan zidao stari grad ogulinski, što se, sudeći po njezinoj debljini, može i vjerovati. Za doba krajiške uprave čitale su se narodu pod tom lipom svake nedjelje, iza dovršene svete mise, regimentske i kumpanijske zapovijedi, a i dan današnji običaje to činiti i općinsko poglavarstvo ogulinsko. S toga trga dolaziš za nekoliko koraka do kamene verande, što je upravo pred ulazom u stari grad. Ta veranda podignuta je na izbočenoj litici, što strši u vis iznad duboko zasječena Dobrina korita, i to na onome mjestu, ispod kojega Dobra, koju Ogulinci zovu Đulom, s jakom bukom pjeneći se i vitlajući pada u trideset i osam metara dubok ponor, te se gubi u gorskoj utrobi, iz koje opet kao Dobra izlazi na svjetlo dana kod sela Gojaka. Veranda ima, sigurnosti radi, željeznu ogradu, a dao ju je načiniti oko godine 1860. major bivše ogulinske krajiške pokovnije Sabolić. Sa verande je upravo veličajan, ali i strašan pogled na taj Đulin ponor, no s nje ti se otvara i prekrasan vidik na Klek, tu ogromnu kano od jednoga komada isklesanu dolomitnu gromadu, koja je 1.182 metra visoka. Nema u našoj lijepoj hrvataskoj domovini brda i planine, o kojoj bi se toliko pričalo i bajalo, kano o Kleku. Na njegovoj se pliješivoj tjemenici o ponoći roče vještice i vile planinkinje i iz dalekih krajeva, ali na njemu sniva vječni sanak i Kraljević Marko, pjesmom proslavljeni narodni heroj. Klek je još znamenit i radi daleka vidika i radi svoje bogate, rijetke i raznolike flore.

Ogulin, Đulin ponor (litografija iz 1830.)

Ogulin, pogled na Klek

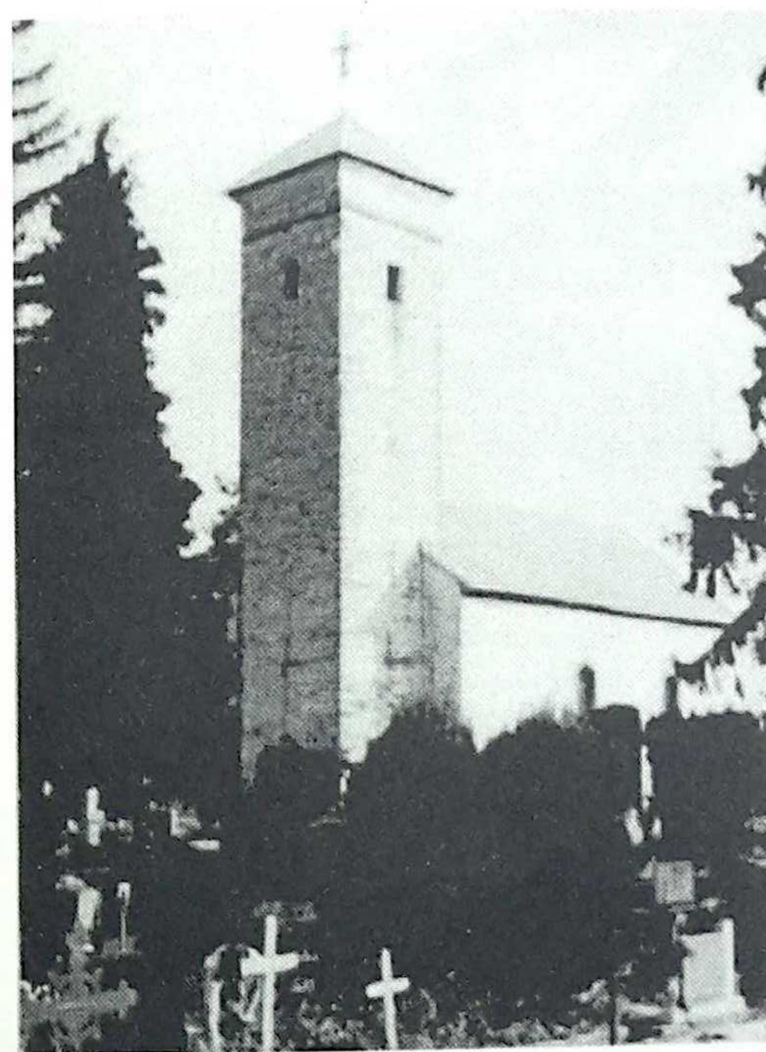
Od bilina, koje mu ukrasuju pliješivu glavu, spominjem ovdje samo ove tri: tamno-modri alpinski zvjezdan (Aster alpinus), opjevani pjenišnik (Rhododendron hirsutum) i alpinsku ružu (Rosa alpina), kraljicu alpinskog cvijeća. Prama Ogulinu pada Klek do podnožja strmo, te se s ove strane može na nj uzlaziti od Turković-sela, otkuda dolaziš najprije na Mali Klek, a poslije na sam Klek. Kako se od najnovijega doba sve to više turista uspinje na Klek, da se ondje naužiju čista zraka i divna vidika, načinilo je hrvatsko planinarsko društvo, podružnica »Sljeme« u Zagrebu, godine 1925. na Kleku zaklonište i nazvalo ga zakloništem Schlossera Klekovskog. To je zaklonište prirodna špilja, koja se je proširila i uredila, a nalazi se četvrt sata dalje od glavice smjerom Maloga Kleka.

Osim Đulina ponora još su pod Ogulinom dvije špilje, koje moram spomenuti, naime Badanj u dvorištu samoga frankapanskog grada i Medvjednica, nad kojom je kuća županijskoga pisara Mije Novačića, što je prije pripadala porodici Perčević. Ta je špilja dugačka pedeset koraka, pada strmo i ima na kraju ljevkasti do šest metara dubok otvor, u koji uvire voda. Kada rijeka Dobra za proljetnih i jesenskih kiša nabuji, ne može je grlo ždrijela naglo da guta, s tog se voda povraća, ponor napuni i poplavljuje sam Ogulin te uvire u pomenute špilje, što sam na svoje oči vidio više puta. Ima i dva podzemna hodnika. Jedan se izduljio počevši od Đulina ponora sve do ispod katoličke župne crkve našašća Sv. Križa, gdje se širi u špilju visoku četiri, a široku šest metara s jezercem. Pripovijedaju, da se pod crkvom dolje čuju i orgulje, ako slučajno sviraju u crkvi. Drugi takav hodnik proteže se ispod željezničke pruge šest stotina metara daleko, a svršava se također jezercem.

Voda je u Dobri bistra i zdena. Od riba ima u njoj pastrva, klenova i friljaka (Phoxinus laevis), i osobita vrsta

mrene (Barbus peteny) koje radi šarenih ljusaka zovu »šaran«, i velika jedna rijetkost - vrst ribe bjelice (Telestes polylepis), koju narod zove »svjetlica« i »svjetlarica«. Osim toga ima u Dobri velikih raka (Flusskrebs), pa i malih rakaca (Steinkrebs).

U Ogulinu je sresko poglavarstvo, sudbeni stol, kotarski sud, općinsko poglavarstvo, rimo-katolički župni ured, srpsko-pravoslavni parohijalni ured, realna gimnazija, niža pučka škola dječačka i djevojačka, financijalno ravnateljstvo, povjereništvo financijalne straže, porezni ured, financijalna straža, oružnička postaja, državna šumarija, gospodarski ured imovine općine ogulinske, kotarska šumarija imovne općine ogulinske, državni poštarski ured, brzojavna postaja, željeznička postaja, željeznički brzojav, telefonska centrala, narodna čitaonica, vatrogasno društvo, »Hrvatski Sokol«, »Jugoslavenski Sokol« i pjevačko društvo »Klek«. Katoličke su crkve tri: župna crkva našašća Sv. Križa, sagrađena godine 1781., a posvećena istom dne 1. lipnja 1793., crkva Sv. Jakova na groblju iz druge polovice XV. vijeka i crkvica Sv. Roka, sagrađena 1840. Crkvica je Sv. Roka na kraju Lomosta uz cestu, što vodi iz Ogulina u Oštarije. Nad ulaznim je vratima crkvice ovaj latinski natpis: *Auspicante Illmo Dno C. R. Leg. Ogulinensis Tribuno D. Ioanne N. A. Trebersburg, curante A. R. D. Vincentio Xanich Ogulinensi parocho, pius hic populus hoc sacellum posuit anno* MDCCCXXXX. Ima i srpsko-pravoslavna parohijalna crkva sv. Đurđa, koja je sagrađena godine 1867. velikim trudom i zauzimanjem FZM. Lazara baruna Mamule, rođenog Gomirčanina, koji je crkvi poklonio ikonostas, dok joj je zvona darovao sam car i kralj Franjo Josip I. Crkvu je dne 6. kolovoza 1867. posvetio gornjo-karlovački episkop Lukijan Nikolajević. Ogulinska je parohija kreirana godine 1871.

Ogulin, kapela Sv. Jakova na groblju

Prije je Ogulin spadao pod munjavsku parohiju, odnosno pod filijanu crkvu Sv. Nikole u Otoku. Ogulinskoj parohiji pripadaju još i sela Musulinski potok, Vitunj i Hreljin.

Ogulin ima sada samo jedno svratište »K Frankopanu«, koje ima šesnaest uređenih soba. U tom su svratištu i prostorije ogulinske narodne čitaonice. Tik željezničke postaje na južnoj strani uzdiže se zgrada električne centrale, dok je na sjevernoj strani parna pilana dioničarskoga društva »Ogulin - Lika«, koje željeznicom na veliko otprema svakovrstan lijes u Francusku, Englesku, Italiju, Španjolsku i Egipat. Uz parnu je pilanu i tvornica sanduka. Kad toga je poduzeća najviše zainteresirana Hrvatska eskomptna banka u Zagrebu. Napokon ima u Ogulinu tvornica leda i tvornica soda - vode, te se ta soda - voda radi svoje vrsnoće rado pije.

Ogulin ima zdravu pitku vodu, kojoj osim gospićke nema premca u cijeloj Hrvatskoj i Slavoniji. Vodovod je zasnovao zaslužni ogulinski pukovnik Ivan Schnekel Trebersburški, koji je osim toga u Ogulinu u razdoblju od godine 1835. - 1840. podigao veći dio erarnih zgrada, te planirao trg i ulice i trg zasadio drvećem. Sam vodovod pako izveo je godine 1847. ogulinski pukovnik Stevan pl. Suplikac, koji je burne godine 1848. imenovan bio srpskim vojvodom. Za vodovod potrošeno je 5.000 forinata, dok su radnju besplatno obavile sve općine pukovnije, koje su također i dostavile za nj potrebitih 2.000 komada jelovih cijevi. Te su cijevi kasnije zamijenjene s glinenima, a glinene godine 1882. sa željeznima, kojom je zgodom i vodovodu dan drugi smjer. Prije naime išao je vodovod preko Bukovnika, dok sada ide preko Sv. Petra. Vodovod je 5 kilometara dugačak, a dovodi vodu iz Turković sela ispod samog Kleka. Na zdencu pred rimo-katoličkom crkvom ima sada ova tri natpisa: Na sjevernoj strani: *Sagrađeno godine* 1882. Na južnoj strani: *Vrelo Cesarovac*. Na zapadnoj strani:

Sagrađen i otvoren blagim otčinskim nastojanjem preuzvišenog gospodina zapov. generala Franje baruna Filipovića godine 1882.*

Zadnjih pedesetak godina mnogo je učinjeno za poljepšavanje samoga Ogulina: sagrađeno je više lijepih, udobnih i ukusnih kuća, prosječene su nove ulice, uređen je trg, podignut željezni most na rijeci Dobri i sagrađena kalorična električna centrala, te je Ogulin danas pristalo trgovište, koje se po svome izgledu i ljepoti može takmiti s mnogim malim gradovima.

Lijepe su šetnje do Bukovnika i Pećnika, kamo običavaju Ogulinci ljeti izletiti. Do prvoga mjesta vodi put uz desnu obalu rijeke Dobre, smo je vječna šteta, što nije put s obiju strana zasađen drvećem, da se može, kad u ljetni dan pritisne nesnosna žega, hodati u sjeni i u hladovini. Za po sata došao si do Bukovnika, gdje je ogulinski građanin i trgovac D. Mucek godine 1879. u ugodnoj hladovini podigao malu kapelicu, posvećenu sv. Ivanu, pod kojom na liticu probija vrelo bistre i hladne vode, te odmah ponire i teče ispod zemlje neko šesnaest metara, a za tim se kano potok Bukovnik izlijeva u Dobru. Dok nije Ogulin imao vodovoda, dolazile su cure ogulinske ovamo po vodu. Ideš li od Bukovnika dalje, doći ćeš za druga pol sata pod Pećnik, odakle se možeš vratiti ili istim putom ili pako preko polja i Mollinarijeva mosta u Ogulin.

Okolica je ogulinska lijepa i puna prirodnoga čara, a osobito joj se dive stranci. Samo, čini se, da mi rođeni Ogulinci ne znamo tu ljepotu dosta cijeniti, a ni uživati.

---

* Prijašnji su natpisi na zdencu glasili: Na istočnoj strani: »Ferdinandus I. Austriae imperator 1847.« Na južnoj strani: »Trudom puka ogulinske regimente 1847.« Na zapadnoj strani: »Vrelo Cesarovac«. Na sjevernoj strani: »Durch die Gemeinde des Oguliner Regiments 1847«

Stranci pako, koji su obašli dosta svijeta, nemaju riječi da nahvale te ljepote i ne dostaju im riječi, da opišu utisak koji je na njih učinila ogulinska okolica. Tako je pred neko dvadeset i pet godina tri ili četiri puta uzastopce dolazio svake godine u Ogulin sa svojom porodicom jedan engleski major, koji bi ostao tuj dulje vremena, te znao po čitave dane razgledavati ogulinsku okolicu i loviti pastrve u Vitunjčici, bistroj poput srebrne žice. Pripovijedao je, da je bio na daleko i široko po svijetu, ali da ga nije nijedan kraj toliko začarao, kano okolica ogulinska. Slušao sam to na svoje uši, kad sam jednom u svratištu »K Frankopanu« zajedno s njim sjedio za stolom pri ručku, a meni kano rođenom Ogulincu raslo srce od radosti da tako ugledni stranac, podanik silnoga britanskoga imperija, toliko veliča onu grudu zemlje, gdje mi je stajala kolijevka, grudu, koju svojom dragocjenom krvlju natopiše slavni pređi naši, boreći se junački za križ časni i slobodu zlatnu.

Završujem ovu kratku topografiju s usklikom:

Da živi, da cvate i da raste rodno moje mjesto, moj mili i dragi Ogulin!

DRUGI DIO

P O V I J E S T

Julije Fras piše 1835. godine u svom izvrsnom djelu »Vollständige Topographie der Karlstädter Militärgrenze« na strani 276. da se je Ogulin prije zvao Vučja jama. Narod pako u Ogulinu i oko njega zove još i današnji dan stari grad ogulinski, koji je sagrađen na klisuri, ispod koje ponire rijeka Dobra, koja tuj dobiva ime Đule - Zulum gradom, Đulinim ili Julinim gradom, te priča da se je u taj ponor zbog nesretne ljubavi sunovratila kći jedoga Frankapana imenom Jula, po kojoj je i grad i ponor i rijeka dobila svoje ime. Prvo je bez ikakvoga historijskoga temelja, jer Vučjoj jami nema traga u dosad poznatim pisanim spomenicima, dok je dugo puko etimološko nagađanje.

Grad Ogulin zvao se tim imenom već od svoga početka, a sagradio ga je potkraj XV. vijeka knez Bernaradin Frankapan, jedan od najslavnijih članova porodice Frankapana, pošto su mu Turci porobili i razvalili cvatuću varoš Modruš. To nam svjedoči isprava što ju je Bernardin Frankapan izdao u gradu Modrušu oko godine 1.500. i kojom je novo osnovanomu gradu Ogulinu odredio njegove međe između gradova Modruša i Vitunja. Po ovoj ispravi protezao se teritorij grada Ogulina prama Modrušu do vrela Moškovca, Perušićeve Krnice na Mrežnici u Zagorju, gdje je u ono doba bio most preko Mrežnice, pa sve dolje do Bukovice, a prama Vitunju do potoka Zdiška, koji utječe u rijeku Dobru.[1]

Stari grad ogulinski sazidan je od kamena a u obliku kaštela sa dvije oble kule. Bijaše veoma čvrst. Lokalitet je za grad bio već za to podesan, što se radi ponora Dobre dao lako braniti. Još i današnji dan vide se malene puškarnice, iz

---

[1]Lopašić: spomenici hrvatske Krajine, knj. I., str. 1 - 2.

kojih se je vatra sipala na Turke, i trijemovi, kuda su hodali vojnici. Po boku grada stajala je, a stoji još i danas polag glavnoga ulaza u grad, zidana gradska kapela, posvećena Sv. Bernardinu. Kasnije doseli se iz obližnjih mjesta više porodica, koje sebi zbog sigurnosti tik grada na vrlo tijesnom prostoru posagradiše drvene kućice. Na taj način postala je već u prvoj polovici XVI. vijeka ogulinska varoš (oppidum), koja je bila također opasana kulama i zidovima tako da su njezini zidovi spojeni bili sa starim gradom onako, kako nam to prikazuje slika Ogulina iz druge polovice XVII. vijeka, što ju donosim u ovoj knjižici po nacrtu u Valvasora.

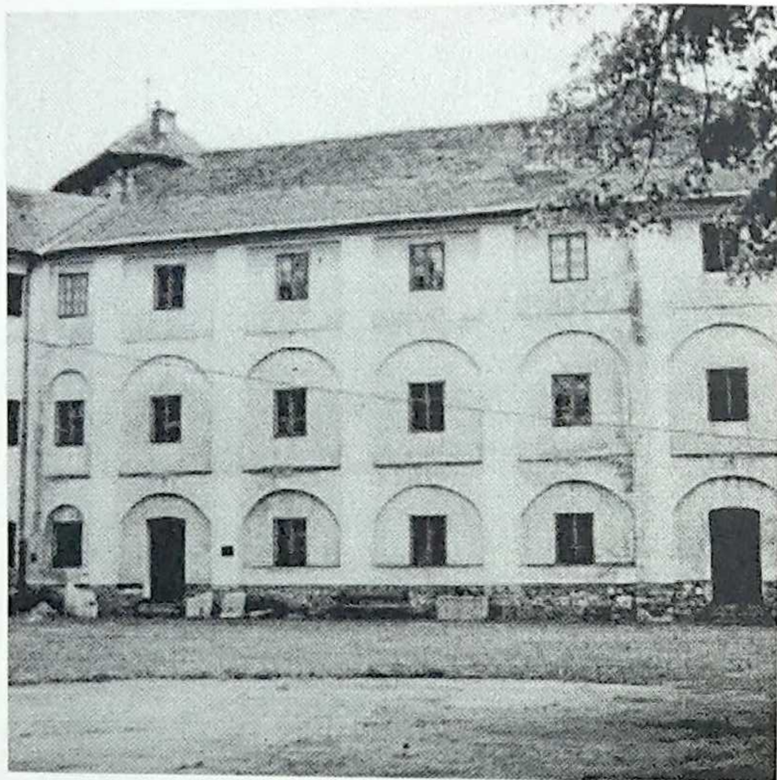
Neko dvadesetak godina iza osnutka staroga grada ogulinskoga počele su turske čete mimo njega i Gomirja provaljivati u Kranjsku, pa je knez Bernardin Frankapan imao pune ruke posla, da obrani grad Ogulin od Turaka. Provale Turaka bivahu sve to češće i češće otkako su oni godine 1527. bili zauzeli Liku i Krbavu. Žitelji ogulinske varoši živjeli su stoga veoma kukavno u svojim kućicama, jer su mogli obrađivati samo one vrtove, što su se nalazili u blizini grada, te bi se jedva zbog straha od Turaka usudili ići po vodu na zdenac Krljenac, koji se u dotičnoj latinskoj ispravi zove »Kernyelacz«.[2]

U takovim prilikama teškom je mukom branio Stjepan III. Frankapan Ozaljski svoj grad Ogulin od navale turske, pa se je bilo bojati, da bi ga mogli osvojiti Turci, što bi bila velika nesreća za Kranjsku. Stoga je pukovnik Ivan Lenković, zapovjedik u hrvatskoj Krajini, zamolio već dne 1. ožujka 1553., da se za obranu gradova Ogulina, Modruša, Slunja i Tržca dozvoli četrdeset i sedam pješaka, za koje bi

[2]Starine, knj. XXX., str. 208.

Ogulin, Frankopanski kaštel

Ogulin, dvorište Frankopanskog kaštela

godišnji trošak iznosio 1.800 rajnskih forinata.[3] Osim toga je predložio da se, kao što prijašnjih godina, tako i u buduće, između Ogulina i Modruša na brdu Krpelju uz godišnju plaću od trideset i šest forinata postavlja stražar, koji će svaku tursku provalu u one krajeve oglasiti palenjem vituljača i mužara (Nothschüsse).[4] Još iste godine dozvolio je kralj Ferdinand I., da može Lenković vojsku u hrvatskoj Krajini, koja je one godine brojila dvije stotine konjanika i četiri stotine pješaka, razmjestiti po gradovima onako kako se njemu bude najbolje činilo. Tako je godine 1553. zapremila stari grad ogulinski posada od trideset pješaka, dok je pedeset konjanika porazdijeljeno na gradove Otočac, Brinje i Ogulin.[5] Tim je stari grad ogulinski dospio u kraljevske ruke, a Frankapani držali su do sada samo ogulinsku varoš i obližnja sela.

Međutim su se nastavljale turske provale u Hrvatsku. Tako je u mjesecu listopadu 1557. javio Franjo Teuffenbach, poručnik u hrvatskoj Krajini, da su Turci provalili u Hrvatsku kod gradova Ogulina, Skrada i Hojšića, dok je ban Petar Erd^di u svojem gradu obavljao krst djeteta, ne učinivši za doba potrebite pripreme.[6]

U jednoj latinskoj ispravi od godine 1558. čitam da je tada ogulinskomu gradu pripadao jedan mlin na rijeci Dobri i vinograd u Dugoj gori, koji je davao u jednoj godini, kada je dobro ponio, dvije stotine kabala vina. Nadalje, da je u ogulinskoj varoši bilo u svemu samo trideset i sedam ljudi,

---

[3]Ibidem, knj. XVII., str. 205.

[4]Ibidem, str. 207.

[5]Ibidem, str. 211.

[6]Ibidem. str. 222

koji su u varoši živjeli u velikome strahu. Od svih bilo je dvadeset varošana (homines oppidani), koji su samo od svojih kuća i vrtova plaćali svi zajedno daću od šezdeset i sedam libara. Ostalih sedamnaest varoških osoba (oppidanae personae) nije ništa drugo plaćalo, osim ako je koji između njih obrađivao zemlju. Takav je plaćao od žita svaku osmu četvrtinku. Ispod varoši bila su na rijeci Dobri dva mlina. Jedan je pripadao Mihi Mrčiću, dok je drugi bio svojina Marka Petrušića. Napokon čitam, da su ogulinskoj varoši pripadali zaselci Graberk i Zgulice (po svoj prilici današnji Sv. Petar kod Ogulina), da je u Graberku bila crkva Sv. Marije, a u Zgulicama crkva Sv. Martina i da su obje crkve bile od kamena i imale grobnice, samo je crkva u Zgulicama bila sasvim pusta.[7]

Posada u starom gradu ogulinskom nije bila uvijek jednako jaka, već se je njezin broj često puta prema potrebi mijenjao. Tako je, primjerice, godine 1563. u gradu bila posada od samo dvadeset sluga, pa je s toga general Lenković zatražio da se ogulinska posada pojača sa još trideset sluga.[8] Ovomu zahtjevu generala Lenkovića zadovoljeno je samo djelomice, jer se iz iskaza krajiške vojske u hrvatskoj Krajini od godine 1572. razabire, da su tada u Ogulinu bili: kapetan, šest husara i dvadeset pješaka, i da je trošak za ovu posadu iznosio 138 forinata na mjesec.[9] No zato je Ogulin, ako ne već prije, a to sigurno godine 1570. postao sijelom trinaeste krajiške kapetanije, koja se je držala za najvažniju u cijeloj hrvatskoj Krajini, pa su se zato postavljali za kapetane u Ogulinu sami odlični muževi.

[7]Ibidem, knj. XXX., str. 208 - 209.

[8]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. III., str. 431.

[9]Starine, knj. XIX., str. 35.

Ogulinsku vojsku plaćala je vojvodina Kranjska, i to tako da su vojnici plaću dobivali samo kroz šest mjeseci u gotovu novcu, dok su za ostalih šest mjeseci primali sukno mjesto novca. Kako je Kranjska u ono doba gradu Ogulinu, koji se u njemačkim ispravama XVI. i XVII. vijeka nazivlje »der Schlüssel zu Krain«, pripisivala veliku strategijsku važnost, najbolji je dokaz taj što su mjeseca kolovoza 1577. zastupnici štajerskih, koruških i kranjskih staleža na svome sastanku u Beču predložili da se posada u gradu Ogulinu, koja je tada brojila dvadeset haramija, pojača sa još trideset momaka.[10] Prema tome trebalo je grad Ogulin i opskrbiti s većim brojem topova. Iz iskaza naime nadvojvode Karla Štajerskoga od 30. kolovoza 1577., kojim opisuje nadvojvodi Ernestu i carskim savjetnicima, kako su oružane tvrđe u hrvatskoj i slavonskoj Krajini, razabire se da je u ono doba imao grad Ogulin samo dva topa trifuntaša, pet mužara za oglašivanje turske navale, trideset i jednu pušku naslonjaču, deset dugih pušaka i do deset centi praha. Zato je Karlo Štajerski zahtijevao, da se u Ogulin pošalju još dva topa šestfuntaša, četiri topa trifuntaša i pet stotina pušaka naslonjača.[11]

Zaključkom sabora unutrašnjih austrijskih pokrajina u Brucku na Muri od godine 1578. određeno je, da se ima hrana za vojsku dovažati iz Metlike, Črnomlja i Graca na Kupi do Ogulina, gdje valja urediti krušne peći i odavle kruhom opskrbljivati Bihać, Slunj, Modruš, Jesenicu, Dabar, Mutnik i Tržac.[12] Pošto je Ogulin bio u obrambenoj liniji hrvatske Krajine zaključio je još sabor, da ima do daljnje odredbe vojska ogulinske kapetanije brojiti šezdeset i dva

[10]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. I., str. 36.

[11]Ibidem, str. 42.

[12]Ibidem, str. 61.

vojnika s kapetanom na čelu, koji mora biti pripadnik austrijskih zemalja (Landmann). Od svih bit će u posadi u Ogulinu: kapetan s mjesečnom plaćom od 40 forinata, vojvoda Ivan Turković s mjesečnom plaćom od 10 forinata i 30 haramija, svaki s plaćom od 4,5 forinata na mjesec.[13]

No i ova posada pokazala se za kratko vrijeme preslabom, jer turske provale ne dadoše počinuti ogulinskoj vojsci, koja je morala ne samo braniti grad i varoš ogulinsku, nego i čuvati glavni klanac, kojim se prolazilo u Kranjsku. Pa kada su godine 1584. usred zime kroz neobične do tada klance četovale mimo Ogulina i Tovunjske peći (Tovunja) sve do Vinice u Kranjskoj dvije turske čete, jedna od četrdeset, a druga od pedeset konjanika, bio je tadašnji zapovjednik u hrvatskoj Krajini Josip Turn prisiljen, posade u Ogulinu i Tovunjskoj peći pojačati sa šezdeset hrvatskih pješaka.[14]

Godine 1585. provalili su Turci opet do Ogulina, gdje su popalili nekoliko kuća. Za popravak tih kuća i za gradnju branika i vrata na mostu, te krova na starom gradu ogulinskom dozvolio je krajiški komisar Krištof barun Teuffenbach ogulinskom kapetanu Jakovu Galu stotinu forinata. No krajiški komisar grof Akacij Turn izvijestio je dne 26. veljače 1586. iz Kamnika (Stein) nadvojvodu Karla, da tih stotinu forinata nije dosta i da će trebati još više novca.[15]

Za tih turskih provala poharana je čitava ogulinska okolica ne daleko i široko i na stotine kuća popaljeno, a u

[13]Ibidem, str. 78. i 92.

[14]Ibidem, str. 127.

[15]Ibidem, str. 135.

dugotrajnim krvavim bojevima poklaše Turci mnogo ljudi ili odvedoše sa sobom u sužanjstvo. Nekojima između zarobljenika uspjelo je izbaviti se iz turskoga ropstva. Tako je godine 1593. utekao iz turskoga sužanjstva Juraj Turković iz Ogulina, u koje bješe dospio, pošto je uhvaćen u Modrušu od Martoloza, te je pripovijedao, da se Turci spremaju svuda na veliku vojnu.[16] Iste te godine u mjesecu svibnju četovali su Turci opet kod Ogulina. Došlo je naime 100 turskih konjanika pod zapovjedništvom Muradage, poglavice bihaćkoga, i postavili se u šumi dvije ure daleko od Ogulina. Naši vojnici zapremili klanac kod Modruša, ali su Turci ipak izmakli. U svoju naime prednju četu postavili su Turci nekoliko ranjenih kršćana i šestoricu svojih, i dok su se naši vojnici s ovima zabavili, uzmaknuli su ostali, a uhvaćena su samo četiri Turčina sa trideset konja.[17]

Počevši od godine 1553., kada je u ogulinski grad metnuta prva kraljevska posada, pa sve do knoca XVI. vijeka, uzdržavala se u Ogulinu dva konja s mjesečnim troškom od osam forinata, na kojima se otpremala pošta. No 14. studenoga 1600. predložio je general Juraj Lenković, da se radi boljega uređenja pošte namjeste u Ogulinu dva pješaka poštonoše, jer će se ti imati manje bojati Martoloza, nego da ide pošta na konjima, koje bi neprijatelji uvrebali.[18]

U to doba počeli su knezovi Frankapani opet tražiti od krajiške uprave, da njima povrati njihov grad Ogulin. I zbilja godine 1609. imali su po kraljevu nalogu i odredbi bana Tome Bakača (Erdöda) podžupani županije zagrebačke Luka Črnkovački i Tomo Severšić knezove Nikolu IX. i Vuka II.

[16]Starine, knj. XIX., str. 62.

[17]Ibidem, str. 63.

[18]Lopašić: spomenici hrv. Krajine, knj. I., str 282

Krsta Frankapane Tržačke uvesti u posjed grada ogulinskoga kano obiteljsku baštinu. Ali kada su u subotu prije Petrova došli do grada Ogulina, izađoše iz grada pred njih Mirt Gall, sin ogulinskoga kapetana Ivana Galla, vojvoda Nikola Kućinić, gradski kaštelan Lovro Nohtić i mnogi drugi, pa kad su im pomenuti podžupani pokazali kraljev i banov nalog, odgovoriše oni da neće nijednoga od njih pustiti u grad, no da će ipak javiti sve to svomu kapetanu i da će osim toga slušati onoga, koji bude zapovijedao gradom. Ovako dovršiše pomenuti izaslanici svoje poslanstvo, ne opravivši ništa u Ogulinu. O tom svom poslu sastaviše dne 29. lipnja 1609. u Bosiljevu izvještaj.[19] Na taj način ostao je grad Ogulin i nadalje u rukama krajiške uprave, a da nije nikad vraćen u ruke svojih pravih gospodara.

Premda se je sabor kranjskih staleža obvezao da će grad Ogulin držati uvijek u dobrom stanju, nije već više godina u grad zabijen bio ma samo jedan čavao. Razlog tomu bio je doduše taj što je Kranjsku uzdržavanje krajiške obrambene vojske stajalo silu novca, pa je zemlja bila jako osiromašila, te je teškom mukom namicala toliki trošak. Posljedica toga bila je ta, da je grad Ogulin postao ruševan, a ogulinski vojnici da su bili više gladni, nego siti, budući da nisu dobivali redovito svoje plaće, a zbog neprestanoga turskoga četovanja mogli su samo s velikom pogibelju života obrađivati zemlju i pasti blago, i to samo u blizini grada. Zato je ogulinski kapetan Ivan Gall dne 23. lipnja 1612. zamolio nadvojvodu Ferdinanda, da izašalje što prije komisare, koji bi imali razgledati ogulinski grad i zapovijediti da se za popravak grada i za isplatu vojnika doznači potrebita svota. Podjedno se Gall ponudio da bi voljan bio popraviti grad svojim novcem, ako bi nadvojvoda njemu i njegovim potomcima

[19]Ibidem, str. 384.

priznao izdanu svotu.[20] No ovoj zamolbi nije udovoljeno. To nam svjedoči pismo, što su ga dne 20. ožujka 1613. staleži vojvodine Kranjske pisali nadvojvodi Ferdinandu u pogledu mjera, koje bi valjalo poprimiti u svrhu obrambe od Turčina. U tom pismu mole pomenuti staleži ponajprije nadvojvodu, da opskrbi prahom, olovom, živežom i valjanim vojnicima grad Slunj, koji je ključ Hrvatske i Kranjske, jer ako Turcima uspije zauzeti Slunj, posjest će ga sa šest ili osam stotina ljudi i tako zavladati cijelim krajem između Slunjčice, Korane, Mrežnice i Dobre, što bi bila najveća nesreća za Tovunj, Oštarije, Ogulin i čitavu Krajinu. Iza toga opisuju nadvojvodi redom stanje pojedinih utvrda i gradova u hrvatskoj Krajini i njihovih posada. Za grad Ogulin kažu, da je "baufallig und zerrissen", a za ogulinsku vojsku, da je "ein erarmtes, hungeriges, nakendes und lebloses kriegsvolk", koju treba "mit der bezahlung und proviant wider erquicken, erfrischen, fr^lich und freudig machen".[21] Ali i to pismo nije koristilo, jer je u Ogulinu ostalo sve pri starom.

Kako sam već spomenuo, bili su žitelji ogulinske varoši frankapanski podanici, pa su morali Frankapanima davati desetinu i obavljati rabotu. Od rabote oslobodio ih Vuk II. Krsto Frankapan Tržački, izdavši u Ogulinu dne 3. ožujka 1622. ovu povelju: "*Ja Wollfan Frankopan, grof vikovični od Tersca, cesarove svitlosti general i kapitan ogulinski, gojmirski i vsih novih Vlahov*[22] *etc. dajem na znanje svim i komu se dostoji i u kih poštovanih ruke ovi moj otvoreni slobodni list dojde, kako videći ja vernu službu i veliko vitežtvo podložnikov mojih Ogulincev suproti nepriatelju vire*

[20]Ibidem, knj. II, str. 30

[21]Ibidem, str. 49 - 50.

[22]Ovi se Vlasi, ukoliko su pravoslavne vjere, danas zovu Srbi.

kršćanske po veće putov, uzmanjkati nemogoh njim, kako vernim i poštenim junakom, jednu gospocku milošću izkazati. A to tako i pod ovi put, da ih ja i moj ostanak njih i njihov ostanak osobodih od tlake svake, koju su bili do sada dužni gradu Ogulinu, da su od sada po milošći gospocke njihove službe radi od sega toga, što se tlake pristoji, mirni i slobodni, kako verni i pošteni soldati i sluge moje. I za većega verovanja radi dah ja ta moj list slobodni pod moj pečat i moje ruke podpisanje. Dan u Ogulinu 3. martia 1622. Wollfan Tersački m. p.«[23]

Ovu njegovu povelju kojom je ogulinske vojnike i građane poradi junačkih djela, što su ih počinili u bojevima protiv zakletog neprijatelja cijelog kršćanstva - Turčina, oslobodio za sva vremena od svake rabote knezovima Frankapanima, potvrdio je na molbu oguliske općine i kralj Ferdinand II. ispravom, izdanom u Beču dne. 1 prosinca 1623., te podjedno zapovjedio svim poglavarstvima i podanicima, a osobito svim pukovnicima u hrvatskoj Krajini i ogulinskim kapetanima, sadanjim i budućim, da imadu ovaj privilegij ogulinske općine poštovati i protiv svakoga braniti, ako žele da ih mimoiđe teška nemilost i kazan.[24]

Pošto je ovako i od kralja bila potvrđena rečena povlastica, naznačio je Vuk Krsto Frankapan ispravom, izdanom u Karlovcu dne 20. svibnja 1630., poimence one Ogulince koji će biti oslobođeni od svake rabote. Držim, da ću ugoditi ne samo Ogulincima, nego i ostalim prijateljima domaće historije, ako njihova imena ovdje navedem onim redom, kojim su zabilježena u pomenutoj ispravi. To su: Ivan Puškarić, Mate Puškarić, Miko Kućinić, Grgur Turković, Petar

[23]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. II., str. 100.

[24]Ibidem, str. 126 - 127.

Salopek, Juraj Živčić, Jurko Vrančić, Niko Kaurić, Gašpar Luketić, Ivak Blašković, Ninko Blašković, Grubiša Vukelić, Niko Milobratović, Grgur Sabljak, Martin Stipetić, Jure Magdić, Jurica Krstinac, Mate Grdić, Ive Grdić, Bartol Vokoić, Bartol Cindrić, Tomica Cindrić, Ive Cindrić, Juraj Cindrić, Grubiša Kolić, Petar Šušanj, Vuin Gnjatović, Matek Domitrović Jure Plibel, Luka Prebeg, Ivan Ković, Petar Cindrić, Mato Cindrić, Lovrika Galetić, Petar Galetić, Novak Galetić, Grubiša Ručić, Niko Stošić, Niko Magdić, Ive Mlinarić, Ivica Blažević, Miko Galetić, Paval Zorić, Pere Dražetić, Mate Magdić, Mikula Magdić, Luka Jecalić, Lovre Erb, Šimun Lončarić, Jurica Kostelić, Luka Boban, Ivanac Brdarić, Juraj Paulić, Miko Puškarić, Luka Cindrić, Martin Dojmić i Beste Vučić.[25]

Međutim su u Ogulin iz Kranjske, Vinodola i iz drugih mjesta dolazili novi naseljenici, koji su se nastanili na frankapanskom zemljištu, počevši od Ogulina do Modruša, tako da je Vuk Krsto Frankapan prisiljen bio ispravom, izdanom u Ogulinu dne. 15. travnja 1633., naznačiti prava i dužnost oslobođenih starih Ogulinaca i novih naseljenika. Na osnovu ove isprave bio je svaki novi naseljenik dužan svake godine s toliko volova, koliko ih je imao, dva dana orati i branati za pšenicu, dva za proso, a dva za zob, te obavljati šest dana rabotu, bilo koju mu drago, i od svoga žita (pšenice, raži, heljde i zobi) davati Frankapanima skupa s crkvenim dijelom desetinu, dok su oslobođeni stari Ogulinci bili samo dužni Frankapanima davati od cijeloga svoga žita skupa s crkvenim dijelom godišnju desetinu, ako nisu htjeli da izgube svoju slobodu. Podjedno je Vuk Krsto Frankapan ovom ispravom oslobodio od svake rabote još ove Ogulince: Mihajla Podvorca, Mikulu Dojmića, Lovru Kirasića, Pavla

[25]Ibidem, str. 154 - 155.

Petrušića, Matu Grdišića, braću Ivicu i Mihu Kediće, Braću Miku i Grgura Maurakoviće, Ivu Stipetića, Jurka Porubića, Juru Bradarića, Juru Mesarića, Luku Mesarića, Ivu Polaka i Juru Fabijančića.[26]

Iste godine 1633. imala je ogulinska posada opet okršaj s Turcima. Turci po običaju provalili pod zapovjedništvom Hasan age Tuduragića u Hrvatsku i doprli do Zagorja. Protiv njih izađe sa šakom ogulinskih sokolova potkapetan ogulinski Ivan Bakarić, zateče Turke kod izvora rijeke Mrežnice i udari sa svojom malom četicom junački na njih. Iza dugoga i oštroga kreševa razbi on tursku četu, ubije Hasan agu i veći dio Turaka, ali nesretno poginu i sam u ovom okršaju. [27]

Budući da su gradovi i utvrde u hrvatskoj Krajini tijekom XVI. vijeka znatno oštećene bile od Turaka, naložio je kralj Ferdinand III. kapetanu i carskom inžiniru (Hofingenieur) Ivanu Pieroniju, koji je u ono doba na glasu bio kano vještak u gradnjama utvrda, da pregleda sve utvrđene gradove i kaštela u hrvatskoj Krajini i da mu o njima podnese potanke izvještaje skupa s njihovim nacrtima i osnovama. Tako je Pieroni godine 1639. došao i u Ogulin, te je o gradu Ogulinu i njegovoj okolici sastavio izvještaj. Taj je izvještaj pisan talijanskim jezikom, te su mu priložene dvije osnove grada Ogulina. Iz ovoga izvještaja priopćujem ovdje u prijevodu samo ono, što se tiče samoga grada Ogulina. Evo što piše Pieroni kralju o gradu Ogulinu: »*Pol milje dalje od Otoka, a to je na kraju pomenute ravnice prema zapadu, gdje je jedna klisura, koja se ističe sa sviju strana, ipak ne više od razine polja, na kojoj je sagrađen kaštel nazvan Ogulin, koji je*

[26]Ibidem str. 162.

[27]Valvasor: Die Ehre des Herzogthums Krain, knj. XII., str. 72 - 73.

okružen dobrim zidinama, pun drvenih kuća, a u jednom dijelu je palača ili kaštel, dobro obzidan i spojen sa zidinama. Ispod kaštela ulazi rijeka Dobra u veliku špilju, duboku i divnu, a odmah sa druge strane istoga pokazuje se malo po malo, ali tako duboko, te se ne može ići, niti vidjeti bez velike pogibli, da se ne padne. Pa opet se odmah sakrije u zemlju, te se ne vidi više, nego iza jedne milje ili više, gdje opet izlazi, te ide svojim tijekom dok ne ulazi u Kupu. Ovaj kaštel je jak od naravi radi onih oštrih pećina i radi toga, što je umjetno građen i radi dosta dobrih i visokih zidina. Ne trebaše nego obnoviti hodnike unutar zidina i u kaštelu popraviti neke krovove, što je određeno, da se učini i određen novac. Zapovjedik je ovoga kaštela knez Gašpar, sin generala Frankapana, a on je još zapovjednikom u Oštarijama, Otoku, Modrušu i u drugim mjestima«.[28]

Neprestano dolaženje novih doseljenika na frankapanska imanja oko Ogulina bilo je povodom, da su mjeseca travnja godine 1640. buknuli nemiri u Ogulinu. U proljeću godine 1639. naime naselio je ogulinski kapetan Gašpar Frankapan po nalogu svoga oca Vuka Krsta Frankapana, generala karlovačkoga, u Vitunju osamnaest vlaških porodica,[29] koje su bile uskočile iz Turske te im opredijelio zemljište, gdje će

[28]Starine, knj. XXIX., str. 20 - 21.

[29]U jednoj ispravi Gašpara Frankapana, izdanoj u Ogulinu dne 18. kolovoza 1646., sačuvala su nam se imena onih Vlaha, koji su godine 1639. naseljeni u Vitunju. Bili su to: Radota Bočić sa 7, Ivoš Mihovilović sa 14, Lazar Mihovilović sa 5, Božidar Kuračivić sa 8, Janjo Trbuhović sa 7, Stipan Kosanović sa 7, Rada Radelić sa 7, Milašin Radelić sa 6, Juro Nožić sa 8, Mila Kovačević sa 6, Radovan Berbić sa 5, Cvitko Šudanović sa 4, Ilija Bagavić sa 4, Petar Hranilović sa 4, Radanica Bočić sa 4, Vojin Ličanin sa 4, Prerad Kosanović sa 6 i Radoje Trbuhović sa 2 osobe. Ukupno dakle bilo ih je 126 osoba. (Lopašić: Spomenici hrvatske Krajine, knj. II., str. 274.).

stanovati, sijati, kositi i držati svoju stoku, a Ogulincima, koji su do sada na tom zemljištu pasli svoju stoku, zabranio je da ne smiju tuj niti pasti stoke, niti što posijati, niti najmanje štete počiniti ovim Vlasima, ako neće da plate globu od 100 dukata. Ovaj čin potaknuo je nove ogulinske naseljenike na bunu, kojoj su na čelu bili Mihajlo Kobac, Miko Grdić i Grga Kirasić. Buntovnici uzoraše i nasijaše najprije jedan dio vlaškoga zemljišta u Vitunju, a zatim su uskratitli Frankapanima dužnu rabotu i grozili se njihovim činovnicima, koji su ih na nju pozivali, te su s toga onoga ljeta sva frankapanska polja ostala neobrađena. Kad je u mjesecu svibnju 1640. sam ogulinski kapetan Gašpar Frankapan zapovjedio da se imadu sakupiti pred gradskim vratima svi Ogulinci, i plaćenici i venturini, da krenu s njim u busiju dočekati neprijatelja, ne htjedoše se odazvati njegovu pozivu, već se potajno sastadoše kod drugih gradskih vrata na dogovor. Čuvši kapetan za ovaj njihov potajni sastanak, posla k njima vojvodu Turkovića s nalogom da pođu odmah za njim u busiju, no oni počeše s vikom razilaziti se, a s vojvodom Turkovićem krenu mjesto stotinu momaka samo njih trideset, između kojih je putem opet njih deset krišom kući pobjeglo. Isto tako uskratiše protiv svakoga ratnoga reda ne samo posluh pomenutomu kapetanu, kad im je drugom zgodom zapovijedio da izađu na osam dana u polje, da tamo pričekaju jednu četu Martoloza, nego odgovoriše dapače njegovu porkulabu, koji ih pozivaše na red, vrlo oštro, da im je njegov i kapetanov nalog deveta briga. Razdraženost među buntovnicima u Ogulinu bivala od dana do dana sve veća. Počeše se češće potajno sastajati i vijećati o tom, što im je učiniti. Poslije jedog takovg sastanka krenu pedeset oboružanih buntovnih Ogulinaca u Vitunj, te pogaziše tamo naseljenim Vlasima sve proso i uništiše sve voćke uz prijetnju da će ih porobiti i kuće njihove razvrći, ako se odanle ne otsele u roku od osam dana. A kada su buntovnici čuli, da je

ogulinski kapetan Gašpar Frankapan o svemu izvijestio svoga oca, generala karlovačkoga Vuka Krsta Frankapana, te ga zamolio da buntovnike stavi pred ratni sud, poslaše oni Mihajla Kobca, Miku Grdića i Grgu Kirasića s pritužbom k dvorskomu ratnomu vijeću u Gradac. Osim toga sastaviše i podnesoše u ime ogulinske općine mjeseca lipnja 1640. i na kralja Ferdinanda III. tužbu, kojom se pritužiše kralju, da ih karlovački general Vuk Krsto Frankapan i njegov sin Gašpar, kapetan ogulinski, ne samo ugnjetavaju i zatvaraju, nego im i oduzimlju oranice, livade i pašnjake, što je sve pripadalo do sada njima, te podjedno zamoliše kralja neka bi milostivo odredio da se u Vitunju nastanjeni Vlasi odanle presele na drugo mjesto ili bar posve odijele od ogulinske općine.[30]

Na osnovu te tužbe pozvao je kralj Ferdinand III. iz Graca dne 20. lipnja 1640. generala Vuka Krsta Frankapana da ga izvjesti o pravom stanju stvari. Vuk Frankapan je na to iz Brežaca dne 5. srpnja 1640. odgovorio kralju, da su bunu podigli samo novi doseljenici, koji bi rada da uživaju veću slobodu nego li zaslužni stari Ogulinci, te neće da čine nikakve vojničke službe, niti hoće da rabotaju i da plaćaju desetinu, pa je s toga na pritužbu oslobođenih starih Ogulinaca nekolko takovih buntovnika zatvorio, ali ih i pustio iz zatvora, pošto su mu obrekli da će se popraviti i vršiti svoje dužnosti. No što su obrekli, da su i porekli, te tako ustrajali u svojoj tvrdokornosti sve do danas, i što dalje, sve više. Oduzeo nije niti pedlja zemljišta niti osobođenim starim Ogulincima, niti novim doseljenicima, samo je u Vitunju, jednu milju daleko od Ogulina prama Gomirju, gdje leži stari pusti frankapanki grad i kojega zemljište nije svezano s ogulinskim zemljištem, naselio osamnaest vlaških porodica, da čuvaju i brane tamošnji klanac protiv Martoloza, koji

[30]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. II., str. 225 -228.

onuda u četama navaljuju. Nadalje je izvijestio, kako su oboružani buntovnici napali Vlahe i zaprijetili im da će ih porobiti i razvrći kuće njihove, ako se ne otsele odanle, i kako su im u tu svrhu samo na veliku njihovu molbu dozvolili rok od osam dana. Konačno je javio kralju da će buntovnike staviti pred ratni sud, čim se povrati u Karlovac.[31]

Iz istih Brežaca izvijestio je nadalje Vuk Krsto Frankapan dne 15. i 19. srpnja 1640. kralja da buna novih ogulinskih naseljenika sve više raste, što dulje traje, a osobito od onda otkako su se iz Graca povratili njihovi poslanici. S toga da je buntovnicima dao po njemačkom pisaru u Ogulinu na hrvatski protumačiti zapovijed, kojom ga kralj pozivlje na izvještaj glede ove bune, samo da ih bar umiri do daljnje naredbe, no da su ogorčeni buntovnici navalili batinama na pomenutog pisara, jer sumnjahu na njega da je izmislio sadržaj one zapovijedi na korist ogulinskoga kapetana Gašpara Frankapana. Držao je da će tu bunu utaložiti tim što je buntovnike pozvao pred ratni sud, te je bio za to i odredio dan, ali nije došao nijedan od njih, već da su zaključili da će opet poslati u Gradac svoje poslanike. Za tim je istaknuo, kako su upravo ovi njihovi poslanici krivi što je buna tako narasla, jer da su oni, kada su se vratili iz Graca, zavarali narod kako su mu tobože isposlovali slobodu. U tu svrhu je jedan od njihovih poslanika nataknuo bio na dugačak štap onu kraljevu zapovijed, kojom se traži od njega (tj.Vuka Frankapana) izvještaj glede ove bune, prije još nego li mu je ista uručena bila, te sazvao sve neoslobođene Ogulince i pokazao im rečenu zapovijed, koja da tobože sadrži njima podijeljenu slobodu, a za tim su morali svi, i mlado i staro, i muževi i žene, dotaknuti se štapa i zakleti se da se nipošto neće odreći polučene slobode. Napokon je zamolio kralja da

[31]Ibidem, str. 228 - 229.

dade njihove poslanike kao kolovođe ove bune uhvatiti i na neko vrijeme baciti u tamnicu, ako opet dođu u Gradac, te da odredi nekoga koji će cijelu ovu stvar pomno istražiti i podnijeti mu opširan i točan izvještaj.[32]

Po nalogu kraljevu bude sada kao povjerenik u Ogulin poslan dvorski ratni vijećnik Vajkard barun Katzianer koji stiže u Ogulin u pratnji pisara Martina Khinspergera. Zadatak mu bijaše, da sasluša tužbu buntovnih Ogulinaca i da čuje, što će na tu tužbu odgovoriti ogulinski kapetan Gašpar Frankapan, te da o tome dade sastaviti istražni zapisnik. Dne 30. kolovoza 1640. dođoše pred povjerenika i tužitelji i ogulinski kapetan Gašpar Frankapan. Tužitelji izjaviše na usta Nikole Živčića, da su Ogulinci od starine posjedovali zemljište kod Vitunja, na kojem su sada naseljeni Vlasi, pa da zahtijevaju, da se isto ustupi opet njima. Rekoše nadalje, da nije nikomu između njih oduzeta niti kuća niti pokućstvo, niti je tko bio zatvoren; Mate Grdić da je doduše bio u zatvoru, ali ne radi zemljišta ili rabote, nego radi drugih krivica, pa da s toga oni o tom ništa ne znadu, niti su zahtijevali da se to napiše u tužbi. Svu krivnju glede toga baciše na svoje prve i druge poslanike, te na Mihajla Galetića, koji da je bio najveći klevetnik. Napokon završiše da nisu bili nikada ugnjetavani poradi rabote. Optuženi kapetan Gašpar Frankapan odgovori na to da je on po nalogu karlovačkoga generala Vuka Krsta Frankapana i s dozvolom kraljevom naselio Vlahe ondje, gdje je držao da je najzgodnije, a zemljište ono da pripada Frankapanima, koji će Vlahe protiv Turaka hiljadu puta moći bolje upotrebiti, nego li Ogulince. Zatim zahtijevaše, da mu se izruče tri kolovođe, te reče da su neoslobođeni Ogulinci dužni davati rabotu. Konačno izjavi da je pripravan nadoknaditi deseterostruko svaku štetu, za koju bi se dokazalo da ju je

[32]Ibidem, str. 230 - 232.

počinio ili on ili koji njegov časnik. Iza dovršena saslušanja razgledao je povjerenik dne 1. rujna 1640. međe između ogulinskoga i vlaškoga zemljišta. Opazio je, da imade Ogulinaca, koji imadu 20, 50, dapače i 100 dana oranja i kosidbe, te je pronašao da kad bi bilo šest puta toliko Ogulinaca i mnogo više Vlaha, nego što ih je sada, svi bi se mogli zbog velike udaljenosti Ogulina od Vitunja uzdržavati s hranom, što bi ju dobivali s toga zemljišta. Prije svoga odlaska iz Ogulina naložio je pomenuti povjerenik sasvim ozbiljno Ogulincima da imadu svoga kapetana i u njegovom otsustvu njegova zamjenika susretati s dužnim poštovanjem i poslušnošću, te do konačne kraljeve odluke s Vlasima, svojim susjedima, živjeti u slogi i miru.[33]

Kralj je odlučio na to da imade karlovački general Vuk Frankapan odaslati u Ogulin posebne povjerenike, kojima će biti zadatak, da razdijele i naznače međe između ogulinskoga i vlaškoga zemljišta i da privedu buntovnike k posluhu. Kano povjerenici krenuše u Ogulin Rudolf barun Paradeiser - veliki kapetan žumberački, Pavao Čolnić - kapetan, i Erazmo pl. Scheyer - arkibuzirski poručnik. Povjerenici stigoše dne 13. prosinca 1640. oko podne u Ogulin i poručiše buntovnicima koji su bili sakupljeni u jednoj kući, da dođu u ogulinski grad, gdje će čuti kraljevsku odluku. Ali se buntovnici ne odazvaše njihovu pozivu, niti htjedoše vjerovati da ima kakva kraljevska odluka, već se stadoše izrugivati, na što im povjerenici poslaše izvornu kraljevsku odluku da ju vide, te ih ponovno pozvaše u grad, pošto im bijahu obrekli da im se neće dogoditi nikakvo zlo. Buntovnici izjaviše sada da neće nipošto u grad, već neka povjerenici dođu k njima u kuću, gdje bijahu sakupljeni. Da se buntovnici ne bi mogli izgovarati da im se nije počitala kraljevska odluka, pođoše

[33]Ibidem, str. 237 - 239.

povjerenici dne 14. prosinca 1640. rano ujutro u kuću, u kojoj su oni sakupljeni bili, te im je tuj barun Paradeiser od riječi do riječi na hrvatski pročitao i protumačio kraljevsku odluku. Buntovnici počeše vikati jednoglasno, u velikoj uzbuđenosti, da ne primaju kraljevske odluke, pa ako se ne otjeraju u Vitunju naseljeni Vlasi da će se oni otseliti, te da se s toga povjerenici ne trebaju mučiti s razdjeljenjem i naznačivanjem međa. A kad su ih upitali povjerenici hoće li se zadovoljiti s naznačenim međama, plaćati desetinu, davati dužnu rabotu i vršiti vojničku službu, ako se otprave Vlasi iz Vitunja, odgovoriše opet svi jednoglasno da neće to učiniti nipošto, jer da su od svega toga prosti. Rekoše da će se iznova potužiti kralju i zamoliše da im se dostavi kraljevska odluka, na što su im povjerenici dostavili prepis kraljevske odluke skupa s popisom međa i opomenuli ih, neka se čuvaju kraljevske nemilosti i kazni. Budući pako da se je kraljevska odluka ticala cijele ogulinske općine, zapitali su povjerenici dne 15. prosinca 1640. ujutro prije svog odlaska mirne i poslušne Ogulince, kojih je bilo više nego li buntovnih, da li oni s buntovnicima drže ili ne. Na to su isti odgovorili da ne imadu razloga biti protiv svoga kapetana Gašpara Frankapana, koji im je u svako vrijeme činio samo dobro, te su podjedno kazali povjerenicima, neka ta buna ne ostane nekažnjena.[34]

Tako se ta buna protegnula i u godinu 1641., o čem nam jasno svjedoči izvještaj karlovačkoga generala Vuka Krsta Frankapana, pisan u Karlovcu dne 19. siječnja 1641. na dvorsko ratno vijeće u Gradac. Tim izvještajem naime javlja Vuk Krsto Frankapan ratnomu vijeću da bi bilo uzaludno nastojanje u Ogulin poslanih poverenika da izravnaju ogulinske razmirice i da privedu buntovnike k posluhu,

[34]Ibidem, str. 240 - 241.

dapače da su buntovnici postali još tvrdoglaviji, te da su svoga župnika, koji ih je više puta očinski opominjao i korio poradi njihove nepokornosti, na smrt istukli i da bi ga bili ubili, da im nije umaknuo. S toga da je, pošto mu nije pošlo za rukom umiriti ih blagim sretstvima, zapovjedio pukovnijskomu auditoru, da buntovnike pozove pred pukovnijski sud i da postupa protiv njih sudbeno. Podjedno je izvijestio da će, ako buntovnici ne dođu pred sud, biti prisiljen takovu nepokornost utišati ozbiljnim sretstvima.[35]

Cijela se stvar napokon završila godine 1641. tako da su krivci pobune Ogulinaca pozvani bili pred pukovnijski sud u Karlovcu, koji je dvojicu Ogulinaca, kojima se nisu sačuvala imena, osudio na gubitak glave, te je na njima i izvršena smrtna kazan.[36]

Jedva što se umirili Ogulinci, nastade na Krajini još bučniji zveket bojnoga oružja, kada je godine 1642. postao bihaćkin sandžakom, u narodnoj pjesmi toliko opjevani - Mustajbeg, kojemu je obiteljsko ime bilo Hasumović. Turskomu četovanju ne bijaše, dok je Mustajbeg živio (1642. - 1676.), ni kraja ni konca. Sigurno bi se tada bila Ogulinu dogodila velika nesreća, da nije skupa s Modrušgradom, odmah poslije godine 1642. temeljito popravljen troškom od 3.000 forinata i robotom, što su ju dozvolili kranjski staleži, te da ga nisu branili iskusni i hrabri junaci, kao što bijahu ogulinski kapetani: knez Gašpar Frankapan, knez Petar Zrinjski i Stjepan barun Vojnović. Pomenuti Mustajbeg navali na Ogulince godine 1643. pod Perjasicom, te ih razbije u krvavoj bitci, u kojoj pogunu ogulinski potkapetan Martin Mogorić, knez gomirski Dokmanović i mnogi vrijedni ljudi, i

[35]Ibidem, str. 241 - 242.

[36]Starine, knj. XXV., str. 306.

naši i turski.[37] Godine 1655. opet provali ogulinski kapetan knez Petar Zrinjski s ogulisnkom i senjskom krajiškom vojskom u Korenicu i porobivši ju, povrati se sretno s velikim plijenom i robljem u Ogulin.[38]

Vojska ogulinske kapetanije bila je za ondašnje teške prilike razmjerno veoma slaba. U popisu vojske u hrvatskoj i primorskoj Krajini i iskazu njezine plaće od godine 1657. čitam da je te godine vojska ogulinske kapetanije brojila samo dvije stotine dvadeset i jednog momka i da je njezino uzdržavanje stajalo 12.498 forinata na godinu.[39] Bili su dakle ti moji predaci Ogulinci zaista junaci na glasu, kad se je njih tako mali broj upravo herojski opirao Turcima, te se za njihove neprekidne napadaje osvećivao, koliko je igda mogao. S toga su i u potpunoj mjeri zaslužili onu pohvalu, što ju o njima čitam u jednoj njemačkoj ispravi od godine 1690., koja glasi ovako: »*dass die Oguliner allezeith threue, wakhere, und redliche gränitzer gewesen, khan gar nicht widersprochen werden, denn ob sie schon Frangepanisch, bot und robothmässige leuth waren, so haben sie das hochlobliche erzhaus Oessterreich als wakhere, unerschrokhene leuth threulich gedient, sich von dem feindt aus dem posto (wiewollen er villmahlen starkh angesetzt) nicht treiben lassen, sondern ritterlich und manlich gefohten.*[40]

Međutim je sveudilj rasao broj ogulinskih žitelja raznim doseljenicima, pa s toga nije čudo da je ogulinska općina

[37]Vitezovićeva kronika.

[38]Ibidem.

[39]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. II., str. 297.

[40]Ibidem, str. 405.

nastojala, kako bi opet došla u posjed onih zemalja pod Vitunjem, koje su bile prije ogulinske, ali na kojima su već od godine 1638. naseljeni Vlasi. Tako je zbog tih zemalja oko godine 1667. nastala raspra među ogulinskom općinom i Gomirčanima. Ogulinci su se pozivali na ispravu kneza Gašpara Frankapana od 18. kolovoza 1646., u kojoj pomenuti knez sam priznaje da vitunjska zemljišta pripadaju Ogulinu, dok su naprotiv Gomirčani tvrdili da su ta zemljišta frankapanska, no da su ih oni kupili od knezova Frankapana. Došlo je do parnice, u kojoj je Ogulince zastupao poručnik Stjepan Vojnović. Gomirčani izgubili parnicu, te im bude zabranjeno smetati Ogulince u uživanju vitunjskih zemljišta, ako neće da plate globu od tri stotine dukata.[41] Dne 3. siječnja 1668. izvjestio je karlovački general grof Herbard Auersperg ratno vijeće da im je zato dozvolio da opet posjeduju teritorij vitunjski, koji je njima pripadao od starine, jer drži, da ne bi bilo u interesu službe Njegova Veličanstva da se hrabra momčad hrvatskoga naroda, koje je od vajkada Ogulin branila i držala, drugamo preseli, a Vlasi nasuprot pridrže.[42] To je bilo povodom da se je jedan dio vitunjskih naseljenika od godine 1639. morao otseliti u varaždinsku Krajinu, naročito u Garešnicu.

Na to je kralj Leopold I. poveljom, izdanom u štajerskom Gracu dne 24. rujna 1668., potvrdio ogulinskoj općini njezin teritorij, kakav je bio od starine, naznačio njegove međe i podijelio razne povlastice. U toj njemački pisanoj povelji kaže sam kralj Leopold I. na čelu isprave da je tim htio nagraditi Ogulince za njihova viteška djela, što su ih počinili i sveudilj još čine u bojevima protiv Turčina i kojima su stekli

[41]Starine, knj. XXV., str. 305 - 306.

[42]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. II., str 332 - 333

vječitih zasluga za kršćanstvo. Zatim se u povelji naznačuju međe ogulinskoga teritorija i nabrajaju podijeljene povlastice.

Međa je išla od rijeke Dobre prema rijeci Vitunjčici, gdje ova utječe u Dobru i koje se mjesto zove obično »Vodostaje«, zatim uzduž rijeke Vitunjčice do njezina izvora, odavle do jednoga studenca i Maloga Kleka, te gore na Mali Klek po sredini brda Škrobotnika, ili na vrh Škrobotnika, odavle preko brda Soplja i upravo po sredini toga brda prema Modrušu (gdje imade ono što Modrušani uživaju među Ogulincima, a Ogulinci među Modrušanima, ostati svakomu što mu pripada) onda prama Vilić - klancu s ove strane rijeke Munjave, odavle na groblje, nadalje na vrh brda Veljuna pa na Kaševare brazdom put rijeke nazvane Mrežnica Dance,[43] odavle između rudina i preko jedne gomile kamenja prama Bukovici, nadalje preko rijeke Munjave do plaščanske međe (koje zemljište i Ogulinci i Plaščani kao i do sada uživati mogu), te napokon odavle prama rijeci Vrnici na Suhi Potok.

Povlastice, što su ovom poveljom podijeljene ogulinskoj općini, bile su ove:

1. Četiri vojvode, i to: braća Vuk i Ivan Puškarići, Nikola Turković i Ivan Mesić imadu se smatrati za stare plemićke vojnike i kao takovi poštivati.[44]

[43]Dance dem. od dno.

[44]Na molbu ogulinske općine potvrdio je kralj Leopold I. ovoj četvorici ogulinskih vojvoda ispravom, izdanom u Štajerskom Gracu dne 3. veljače 1668., ne samo posjed onih zemljišta (Lehengüter), što su im zbog vjerne vojničke službe i velikoga junaštva protiv Turaka bila podijeljena od njegovih predaka, nego također i posjed onih zemljišta, koja su im bila predana na uživanje od zapovjednika hrvatske Krajine Herbarta grofa Auersperga. (Prijepis isprave u kr. državnom arkivu u Zagrebu).

2. Pomenutim vojvodama i cijeloj ogulinskoj općini ne smije se nametnuti da plaćaju nikakvu drugu desetinu, osim ogulinskoj crkvi i njezinu župniku, niti kakovi drugi neobični poslovi radi njihovih zemljišta, koja su oni i njihovi pradjedovi s velikim trudom iskrčili i pretvorili u pitomu zemlju.

3. Kapetani i graničari mogu slobodno sjeći drva u šumama i loviti ribe u vodama, kako je to bilo od starine u Krajini, isto tako može svaki uživati slobodno svoje zemljište, što mu zakonito pripada. Ako se pako radi toga porode kakve raspre, imade se prva tužba raspraviti pred sucem i prisjedateljima i njima pripasati globa, ako ne iznosi više nego jedan ugarski talir. Ako pak globa više iznosi, mora se tada tužba podnijeti kapetanu da ju on raspravi ili sa sucem i prisjedateljima ili pako prema okolnostima sam po krajiškom pravu, te je takova osuda pravomoćna, osim u onom slučaju, gdje se ne može odreći pravo priziva na carski pukovnijski sud. Globa od više nego jednog ugarskog talira pripada ogulinskomu kapetanu, samo imade isti svojevoljno najmanje treći dio od toga izručiti siromašnoj crkvi.

4. Što se tiče mlinova, imadu ostati samo oni, koji su sagrađeni prije godine 1668. Oni, pako, mlinovi koji su sagrađeni kasnije, moraju se sasvim porušiti, te se ne dozvoljuje, da se novi grade bez znanja i dozvole kapetanove i to stoga, što je dovoljan broj starih mlinova i što novi mlinovi samo štetu čine starima, te bi po tom mogle nastati razmirice.

5. Dozvoljuje se svima Ogulincima, i muškarcima i ženama da mogu sa svojim zemljištem gospodariti po miloj svojoj volji, te ga samo među sobom, ali ne tuđincima, mogu prodati, založiti ili zapiti. Ako pako koji između njih poradi nasrtanja ili zlostavljanja drugih izgubi svoje zemljište ili se bez dozvole poglavarstva sa Krajine preseli kamo drugamo u

unutarnju zemlju, tada se ima takovo zemljište neposredno po odredbi kapetanovoj, ali sa znanjem generalovim, dati drugim zaslužnim graničarima, koji imadu malo zemljišta.

6. Dozvoljuje se ogulinskoj općini da si može svake godine izabrati jednoga redovnoga suca i četiri ili dapače šest porotnika, no sa znanjem tamošnjega kapetana. Izabranoga suca mora svaki put potvrditi karlovački general, ako ga pako ovaj potvditi ne bi htio, mora općina izabrati drugoga, a napokon ima karlovački general vlast, da sam službe radi postavi jednoga suca, kojega može u tom slučaju potvrditi na više godina.

7. Dopušta se pomenutim vojvodama da mogu sa znanjem kapetanovim vino, žito i drugu hranu, što se dovaža u grad Ogulin na prodaju, pregledati kako valja, istu po pravdi i pravici procijeniti, te sakupiti određeni tržni regal, od kojega imadu polovicu predati ogulinskomu kapetanu, a drugu polovicu sebi pridržati, samo ne smiju u tom nikoga zakinuti, niti komu učiniti kakova nasilja.

8. Ove carske i kraljevske povlastice ne protežu se na one podanike, koji su kmetovi ogulinskoga kapetana, te si badava utvaraju da su i oni ogulinski općinari, već su isti dužni kapetanu obavljati sve one poslove, na koje su po urbaru i dosadašnjem starom običaju obvezani. Nasuprot tomu ne smije kapetan od kmetova više zahtijevati, nego što propisuje urbar i stari običaj, da ne budu imali razloga tužiti se ; u protivnom pako slučaju ne krati se njima, da se potuže karlovačkomu generalu, koji ih ima u svim pravednim stvarima uzeti pod svoje okrilje, te odrediti, što je pravo i pravedno.

Na koncu povelje zapovijeda kralj Leopold I. svima svojim podanicima bez razlike staleža i časti, da ne smiju ogulinsku općinu u uživanju ovih njoj podijeljenih povlastica

smetati i uznemiravati, niti protiv istih što raditi ili poduzimati, ako žele da ih mimoiđe carska nemilost.[45]

U uživanju tih povlasitca ostala je ogulinska općina sve do godine 1746., dok nije Ogulin postao štopskim mjestom ogulinske ili, kakao se je onda zvala, Dilisove pukovnije, premda su se ogulinski kapetani usprkos kraljevske zapovijedi često puta miješali u sve općinske poslove, a kad bi se tomu usprotivili izabrani suci, bacili bi ih kapetani naprosto u tamnicu.

Oko godine 1670. imenovan je, kako piše Valvasor, koji je u to doba kano časnik služio u karlovačkoj krajiškoj vojsci, ogulinskim kapetanom knez Ivan Antun Zrinjski, sin bana hrvatskoga Petra Zrinjskoga, ali koji nije umješten u kapetaniju jer je međutim bila buknula Zrinjsko - Frankopanska buna, te je godine 1671. mjesto njega postavljen kapetanom ogulinskim Stjepan barun Vojnović. Za Ogulin pako - u kojem Valvasor po svoj prilici nije bio - kaže da ga naokolo optječe rijeka Dobra, u koju utječe potočić nazvan Modrušica, te da je prilično velik gradić i da ima mnogo kuća, a nadaleko njega da je opće poznati brijeg nazvan Klek, na kojemu, kako se priča, vještice i vragovi svoje kolo igraju. Kapetanom bio je tada u Ogulinu spomenuti već barun Stjepan Vojnović, potkapetanom Krištof Hranilović, kaštelanom Vuk Puškarić, dok su vojvode bili Ivan Puškarić i Ivan Bosnić. Posada pako ogulinska bila je sastavljena od mnogo haramija i njemačkih sluga, koje je uzdržavala i plaćala vojvodina Kranjska.[46]

Kad su naši godine 1687. zauzimali Kostajnicu, borili su se Ogulinci junački u prvim redovima pod zapovjedništvom

[45]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. II., str. 333 - 335.

[46]Valvasor: Die Ehre des Herzogthums Krain, knj. XII., str. 72.

svoga kapetana baruna Vojnovića, koji je poginuo u tom boju. Za boja naime poplaši se nekako konj Vojnovićev, te pade na prednje noge. Tu zgodu uvreba jedan Turčin i dotrčavši brzo odrubi jednim udarcim Vojnoviću glavu, koju Turci zatim natakoše na koplje i usadiše na kruništu najviše kostajničke kule. Mjesto pako, gdje je slavni taj vođa poginuo, prozvaše kršćani Vojnovićevim grobom.[47]

Kako sam već spomenuo, uznemirivali su ogulinski kapetani više puta Ogulince u uživanju podijeljinih njima privilegija. Stoga su Ogulinci po svojim izaslanicima Šimunu Puškariću - vojvodi pješaka, i Nikoli Domitroviću zamolili kralja Leopolda I., da im na novo potvrdi povlastice od godine 1623. i 1668., što je kralj na preporuku senjskoga biskupa Sebastijana Glavinića i učinio ispravom, izdanom u Beču dne 8. kolovoza 1692.[48]

Dne 31. svibnja 1693. zadesila je Ogulince velika nesreća. Po zapovijedi naime ogulinskoga potkapetana Krištofa Hranilovića od 26. svibnja 1693. sakupili se svi Ogulinci, i pješaci i konjanici, kod Mrežničkih vodostaja na starim konacima, te ponesavši sa sobom svaki od njih brašna za trideset dana krenuli prema Ostrožcu, da udare na ondje sakupljene Turke, koji htjedoše provaliti u naše krajeve. Kad su Ogulinci skupa sa Slunjanima došli do Ostrožca, navali na njih jaka turska četa što konjanika što pješaka i tuj se zemetnu krvav boj, koji se dovrši groznim porazom naših. Ogulinci i Slunjani, uzdajući se odviše u svoje junaštvo i dobru sreću, ne htjedoše uzmaknuti mnogo jačoj turskoj sili, već se borahu do zadnje kapi krvi. Od Ogulinaca ostade na bojnom polju potkapetan Krištof Hranilović, mnogi

[47]Ibidem, str. 73.

[48]Kukuljević: Iura Dalmatiae, Croatie et Slavoniae, dio I., str. 299 - 304.

zastavnici, desetnici i ini junaci, dok je živ zarobljen porkulab ili kastelan ogulinski Vuk Salopek i vojvoda Ive Paulić i s njima oko trideset ostalih junaka.[49]

U ono doba bio je ogulinskim kapetanom grof Adam Purgstal, a potkapetanom Sigismund Znika. Protiv obojice bilo je mnogo tužbi, jer su s Ogulincima postupali upravo surovo. Tako je, primjerice, potkapetan Znika u jednom svatovskom društvu ustrijelio iz kubure vojvodu Deana, vrsnoga časnika, te je bio za to i zatvoren, ali je iz zatvora pušten na molbu bana i banice. S vojnicima je bio preko svake mjere prost i osoran, te ih mučio do zla boga. Mnogo je Ogulincima dodijavao i sluga Purgstalov po imenu Antonio, koji je bio pokršten Židov, a po narodnosti Talijan. Taj Antonio išao bi u Ogulinu od kuće do kuće i pobirao za svoga gospodara pristojbe, globe i svakojaka mita, a jao si ga onome, tko mu ne bi dao što je tražio.[50] Kada su se Ogulinci godine 1696. opet jednom potužili na surov postupak kapetana Purgstala, naložila mu je vojničaka komisija u Dubovcu, da imade graničare traktirati po starinskom običaju, no koja bila korist od toga, kad se tim stanje Ogulinaca ni malo nije popravilo. Nasilja, progonstva i nepravde trajale i dalje.

Iz popisa župa i župljana katoličkih i pravoslavnih u bivšoj karlovačkoj Krajiji, a u senjsko-modruškoj biskupiji, što ga je u Senju godine 1700. sastavio senjski biskup Martin Brajković, razabire se, da je tada gradska kapelica sv. Bernardina bila župnom crkvom ogulinskom i da je župnik

[49]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. III. str. 4

[50]Ibidem, knj. II., str. 419 - 420.

ogulinski kukavno živio od plaće i od onoga, što bi sakupio.[51]

Dne 6. studenog 1701. sastala se u Rijeci komisija, koja je imala razdijeliti gornjohrvatske krajiške krajeve među unutarnjom austrijskom komorom i vojničkom krajiškom upravom. U komisiji bili su Ivan Ferdinand grof Herberstein - potpredsjednik unutarnjo-austrijskoga dvorskoga ratnog vijeća, Oktavijan barun Terzi - kapetan grada Rijeke, Ivan Vilim barun Kušlan - veliki kapetan žumberački i slunjski, i Ivan Fridrik pl. Hollstein - potpukovnik i nadinžinir. Ta komisija je zaključila između ostalog i ovo: Ogulin i što njemu pripada, ima se predati komorskoj upravi, samo će graničari moći sa sobom ponijeti sve ratne sprave, kano: topove, mužare, velike i male puške, streljivo i što k tomu pripada. Pošto će pako dvorska komora tom zgodom u staroj Krajini dobiti samo dobro sagrađene gradove i mjesta, dok u cijeloj Lici i Krbavi, koja će pripasti vojničkoj upravi, nema nijednoga mjesta u kojemu bi se mogle straže zakloniti od zime, kiše i snijega, imat će se dvorska komora obvezati da će za projektiranu gradnju gradova u Lici i Krbavi doprinijeti razmijenu svotu novaca[52]. Upravo je htjela komisija izvesti ovaj svoj zaključak kad su nastupili događaji zbog kojih je ostalo sve pri starom.

Godine 1702. krenulo je 150 Ogulinaca u Trst i Primorje da ga brane za slučaj, ako bi se Francuzi ondje htjeli iskrcati[53].

[51]Ibidem, knj. III. str. 192.

[52]Ibidem, str. 208 - 212 Vaniček: Specialgeschichte der Militärgrenze, I. Bd. str. 149 - 151.

[53]Vijenaca od godine 1877., str. 400

Stari ogulinski kapetan grof Adam Pugstal, premda je bio Nijemac, kako mu i prezime pokazuje služio se rado hrvatskim jezikom i u govoru i u pismu. Tako je u Ogulinu dne 2. studenoga 1708. izdao hrvatski pisanu izjavu, kojom je na molbu »kuliko vlaških, tuliko hrvatckih sinov«, potvrdio Rakovčanima zemlje, što su ih posvojili kod naseljenja[54].

Osim pomenute isprave ima još više sačuvanih Purgstalovih službenih i privatnih pisama, izvještaja, zapovijedi i naputaka, što su pisani iskljčivo hrvatskim jezikom, kad što i ćirilskim pismom.

Godina 1715. zabilježena je u povijesti Ogulina crnim slovima. Te godine naime pritisne ljuta glad narod, koji se je osim toga tužio na skupoću soli i na malu mjeru ili kabal i na samovoljni postupak kapetana grofa Adama Purgstala. Opća je tužba bila i na Purgstalova slugu Antuna, koji je u Ogulinu, Oštarijima i Modrušu mita i globe pobirao za svoga kapetana. Zbog toga se počeo narod hrpimice seliti u Pečuh u Ugarskoj. Za seobu osobito je radio Miladin Rupčić koji je prije ogledao zemljišta u Srijemu i oko Pečuha od kuda je dne. 27. ožujka 1715. donio od prefekture biskupskih imanja pismenu potvdu da će naseljenici kroz tri godine biti slobodni od svih daća. Kapetan Purgstal bio je naložio da Rupčića radi toga uhvate, ali ga nije mogao dobiti.

To iseljavanje naroda zabrinulo je generalkomandu u Karlovcu, koja je odaslala u Ogulin posebnu komisiju da istraži što je uzrok da se narod seli iz Ogulina. Komisiju sačinjavali su potpukovnik Karlo Makso de Pozzi, ratni pisar ogulinske kapetanije Franjo Josip Fink i komorski činovnik Antun Peri. Početkom mjeseca svibnja 1715. došla je ta komisija u Ogulin, te je pozvala preda se vojvodu Mihu

[54]Lopšić: Spomenici hrv. Krajine, knj. III: str. 246.

Pavlakovića i zastavnike Ivu Salopeka i Mihu Puškarića, da ih sasluša, s kojega se razloga narod seli iz Ogulina.

Vojvoda Miho Pavlaković izjavio je, da se je o Uskrsu iste godine zbog gladi iz Ogulina otselilo stotinu ljudi sa Šimunom Puškarićem u Pečuh. Ti Ogulinci išli su poput čete. Ivan Puškarić bio je zastavnik, a Juraj Magdić bubnjar. Iseljenjici odoše uz trublju i bubanj do potoka Globornice, gdje su se sastali s drugim iseljenicima iz Oštarija, Modruša, Tržišta, Dabra i Poloja i otišli u Ugarsku. Zemljišta svoja predali su što rodu, što prijateljima, a neki su ih i prodali. Tako je primjerice, Šime Puškarić prodao zemlju nekom kaluđeru iz Gomirja za dvadeset i osam krunaša. Kada su iseljenici stigli do potoka Globornice, izabraše glavarom čete Šimuna Puškarića i položiše prisegu u njegove ruke.

Zastavnik i sudac ogulinski Ivo Salopek posvjedočio je da je Šimun Puškarić odveo do četrdeset kuća i da govore ljudi da je iseljenicima putnice dao ogulinski kapetan grof Purgstal.

Zastavnik Miho Puškarić izjavio je, da su osim gladi tjerale narod na iseljavanje i druge nevolje, naročito velike daće na sol i silne globe poglavara, kojih nije bilo moguće namiriti. Vođe iseljenika su Miladin Rupčić i Šimun Puškarić. Juraj Magdić odveo je prvu četu u Pečuh. Iz Ogulina otišlo je po dva puta stotinu i pedeset osoba upisanih za vojnike. Kada su pripovijedali starom ogulinskom kapetanu grofu Adamu Purgstalu, koji je u ogulinskom gradu ležao bolestan od podagre, da se toliki za oružje sposobni ljudi sele iz ogulinske kapetanije i time gube toliki vojnici, pa da je dapače i starodavna kuća Šime Puškarića ostala prazna, nasmijao se stari grof rekavši: »*treba neprijatelju, koji odlazi, graditi zlatni most, neka prođe*«.

O toj istrazi i o uzroku iseljavanja naroda i nazadovanju karlovačke vojničke Krajine izvijestio tadašnji karlovački

general grof Josip Rabata dne. 14. svibnja 1715. unutranje austrijsko ratno vijeće uz primjedbu, da je u Krajini u postupku oficira »universal übel«, koji će se moći izlječiti samo »mit einem universal mittl«.[55]

Godine 1716. potpalili su Ogulinci pod zapovjedništvom svog kapetana Petra de Bonazze mjesto Ostrožac i sve žito i sijeno, što su ga tamo našli. Sa sobom donesoše nekoliko otsječenih turskih glava i zarobljenika i dotjeraše više komada rogatog blaga i sitne stoke[56].

Godine 1717. borili su se Ogulinci zajedno s Slunjanima kod Blagaja protiv turskog kapetana Cerića iz Novog, kojega potukoše i preko međe potjeroše, premda je imao vojsku od 4.000 ljudi. Ogulinci oteše Turcima jednu zastavu, jedan bubanj i pedeset konja, dok je na bojnom polju ostalo pedeset mrtvih Turaka. Iste godine sudjelovahu Ogulinci i kod zauzeča grada Furjana.[57]

Godine 1730., dakle šesnaest godina prije nego li je reorganizirana vojnička Krajina, bilo je u Ogulinu u posadi devet Njemaca, trinaest topnika i pedeset i četiri vojnika osim tako zvanih venturina, u koje su bili popisani svi ogulinski građani koji su stanovali unutar gradskoga zida, ukoliko su bili sposobni za vojničku službu. Dakako da ti Nijemci kao što uopće njemački vojnici u hrvatskoj Krajini nisu bili Nijemci po narodnosti, već su tim imenom zvali vojnike, koji su bili odjevani po njemačkom načinu i kroju. Da su ogulinski Nijemci bili čisti i zgoljni Hrvati, dokazuju i njihova imena, što ih čitam u popisima ogulinskih vojnika onoga

[55]Ibidem str. 309. i 312

[56] Vaniček: Specialgeschichte der Militärgrenze, I. Bd. str. 353

[57]Ibidem str. 358. i 359

doba, jer primjerice Ive Karabogdan, Petar Salopek i Ivan Puškarić sigurno nijesu bili »Nimci«, kako se nazivaju po rečenim popisima. [58]

Prigodom reorganizacije vojničke Krajine po maršalu Sachsen-Hildburgshausenu godine 1746., kad je prestala razdioba Krajine u karlovačku i primorsku, formirana je iz plaščanske, tovunjske i ogulinske kapetanije Dillisova, kasnije nazvana ogulinska krajiška pukovnija broj 3., te je Ogulin postao štopskim mjestom i sjedištem ogulinske kumpanije broj 6.

Od godine 1746. pa sve do godine 1873., kada je razvojačena Krajina, sudjelovala je ogulinska krajiška pukovnija u svim ratovima, što ih je vodila Austrija, te su se Ogulinci, kojim se imenom od godine 1746. nazivahu svi Krajišnici pomenute pukovnije, prodičili na svim bojnim poljanama, a historija zabilježila je mnogo sjajnih junaštva ogulinske pukovnije. Nije moj zadatak isticati ovdje svakolika vojevanja ogulinske pukovnije, nego prikazati u glavnim crtama povijest samoga Ogulina i njegovih žitelja, stoga upućujem čitatelja, koji bi želio upoznati se historijom ogulinske pukovnije, na djelo: **Paul Kussan: »Kurzgefasste Geschichte des Oguliner dritten National-Grenz-Infaterie-Regiments. Wien 1852.**« Zato ću od godine 1746. pa do dana današnjeg navesti samo ono, što se tiče samoga mjesta Ogulina.

Nažalost ima o samom mjestu Ogulinu za razdoblje od godine 1746. - 1873. veoma malo historijskih vijesti, budući da je ogulinski pukovnijski arkiv, u kojemu je jamačno bilo dragocjenih podataka za povijest Ogulina, prigodom

[58]Vijenaca od godine 1877, str. 385

razvojačenja Krajine godine 1873. prodan na javnoj dražbi, na kojoj ga je kupio tadašnji ogulinski trgovac Franjo Lalić.

Oko polovice XVIII. vijeka izgledao je Ogulin još uvijek onako, kakovim nam ga prikazuje slika, što potječe iz druge polovice XVII. vijeka, a otisnuta je u Valvasorovu djelu: »**Die Ehre des Herzogthums Krain**«, knj. XII., na str. 72. Reprodukciju pomenute slike donosim u ovoj knjižici. Valvasorova slika staroga Ogulina nije sasvim ispravna, jer se na njoj prikazuje ogulinski grad s dvije četverouglaste kule, dok uistinu grad ima dvije oble kule, te što je na slici prikazano da rijeka Dobra naokolo optječe Ogulin, dok je uistinu naokolo njega bila duboka i dosta široka gradska graba, koja bi se napunila vodom istom onda, kad bi Dobra nabujala i izašla iz svoga korita. Kako se razabira iz te slike, dolazilo se drvenim mostom preko gradske grabe, čiji se tragovi mjestimice opažaju još i današnji dan, do ulaza, pokraj kojega je stajala, a stoji još i danas gradska kapela, posvećena sv. Bernardinu. Na desno od ulazne kule vidi se grad, utvrđen sa dvije kule. Tik grada stisnule se na vrlo tijesnome prostoru drvene kućice ogulinskih stanovnika, koje su bile okružene čvrstim zidom utvrđenim s četverouglastom ulaznom kulom i nekoliko okruglih kula. Varoški zid bio je, kako se vidi na slici, spojen s gradom. Boravak u tim ogulinskim kućicama, u kojima zbog veoma uskih ulica nije bilo dovoljno ni zraka ni svjetla, bio je za ono doba sve prije, nego li udoban. No tako se moralo graditi, jer u ono vrijeme, kada se podiglo mjesto Ogulin, provaljivale su turske pješačke i konjaničke čete češće mimo Ogulina i Gomirja u Kranjsku, pa je s toga valjalo žitelje ogulinske varoši zaštititi od turskoga zuluma. Stari Ogulin bio je dakle čedo svojega doba i proizvod tadašnjih prilika.

Početkom druge polovice XVIII. vijeka napušten je posvema stari Ogulin, a na ravnici, što se prostire pred starim

frankapanskim gradom, počeo se osnivati sadašnji Ogulin, koji se lijepo razvijao za krajiške vojničke uprave. Po izvještaju generalnoga krajiškoga nadzornika baruna Filipa Levina Becka, bila je već godine 1766. u novosagrađenom Ogulinu njemačka škola, koju su polazila djeca krajiških oficira i činovnika. U toj školi obučavalo se u čitanju, pisanju, računanju i u nauku vjere. Škola bila je osnovana u tu svrhu, da dobije ogulinska pukovnija, kako veli historičar vojničke Krajine Frano Vaniček, valjane podoficire i furire za pukovnijsku i kumpanijske kancelarije.[59]

Godine 1770. otvorena je u Ogulinu glavna škola s njemačkim nastavnim jezikom za dječake i djevojčice.[60]

Prvi pisac, koji spominje novosagrađeni Ogulin, bio je - koliko je meni bar poznato - Ivan Dominik pl. Vukasović. U svome djelu »**Geographische und historische neue Beschreibung des Karlstdter Generalat in dem Königreich Croatien**«, koje nam se sačuvalo u rukopisu, piše on godine 1777. o Ogulinu ovako: »*Ogulin, von wannen das Regiment den Namen fuhret, ist ein altes grosses Schoss, welches annoch bewohnet wird. Allhier, sind dermalen viele neu aufgebaute Staabs-quartier, wo dermalen der hanze Regiments-Staab resideret, lieget aber fast an dem Ende des Regiments unweit der Caroliner Strassen und der Herrschaft Bossilievo.*«[61]

Spomena je vrijedan čudan događaj, što se zbio u bitci kod Novoga u Italiji dne 15. kolovoza 1799. Odmah na početku bitke ubio je strijelac Vučić, rođeni Ogulinac, na

---

[59]Vaniček: Specialgeschichte der Militärgrenze, knj. II. str. 579.

[60]Fras: Topographie der Karlstädter Militärgrenze, str. 420.

[61]Rukopis u arkivu Jugosl. akademije sa signaturom III. d. 66.

očigled cijele vojske vrhovnoga zapovjednika francuske vojske generala Jouberta.[62]

Godine 1802. nalazimo u Ogulinu i djevojačku školu, koju je polazilo dvadeset učenica.[63]

Mirom, sklopljenim između Austrije i Francuske dne 14. listopada 1809. u Beču, a potpisanim u Schonbrunnu, pripade Ogulin novoj ilirskoj kraljevini, koju je car Napoleon I. sastavio bio od sedam ilirskih pokrajina: Kranjske, Koruške, Dalmacije, bivše dubrovačke republike, te jednoga dijela vojničke i građanske Hrvatske. Francuska uprava u Ogulinu trajala je samo četiri godine, jer potkraj godine 1813. pade Ogulin opet pod Austriju.

Dne 24. travnja 1814. bila je u Ogulinu velika vojnička svečanost. Toga dana naime posvećene su dvije nove zastave ogulinske krajiške pukovnije i razdijeljene dvije zlatne i pet srebrnih kolajna za hrabrost onoj sedmorici ogulinskih graničara, koji su, kada su se austrijske čete približile bile gradu Kotoru, silom otvorili gradska vrata i tako olakšali izlazak iz Kotora sebi i 315 svojih sudrugova, koji su ondje s njima zajeno bili u francuskoj službi.[64]

Godine 1823. otvorena je u Ogulinu matematička škola, kojoj je bila glavna svrha vojničko obrazivanje. U njoj se učilo plivanje i mačevanje.[65]

Dne 17. listopada 1824. u jedanaest sati noću izašla je rijeka Dobra iz svoga korita tako da je poplavila veći dio Ogulina.

[62]Kussan: Oguliner Regimentsgeschichte, str. 21.

[63]Cuvaj: Građa za povijest školstva, knj. I., str. 781.

[64]Kussan: Oguliner Regimentsgeschichte, str. 43.

[65]Cuvaj: Građa za povijest školstva, knj. I., str. 837.

Kroz punih četrdeset sati bio je pod vodom cijeli trg i pojedine ulice ogulinske, izuzevši onu, što vodi u Lomost, dok su žitelji, koji su stanovali iza frankapanskoga grada, morali pobjeći na krovove svojih kuća da sebi spase život. Tadašnji župnik ogulinski Pavao Pobor morao je, kako sam pripovijeda, u nedjelju dne 18. listopada na konju jašiti do župne crkve, da obavi službu božju, kod koje je od 2 938 župljana bilo prisutno samo njih dvanaest i ti bijahu bosonogi, jer im je valjalo vodu gaziti do stegna. Ova poplava nanijela je neizmjrnu štetu vojnom eraru i župljanima, razrušila u Lomostu polovicu kamenoga mosta s istočne strane, raznesla sve pojedine mostove, osim onoga, što vodi do Puškarića i Turkovića, te porazbacala po poljima mlinove i njihove krovove tako, da se isti nijesu mogli pokupiti.[66]

Dne 21., 22., 23., 24. listopada 1825. bila je u Ogulinu opet velika poplava, koje je nanijela veliku štetu žiteljima, osobito onima, koji su imali svoje kuće i vrtove iza staroga frankapanskoga grada.[67]

Godine 1836. harala je u Ogulinu azijatska kolera, od koje su od 7. kolovoza, kada se pojavila, pa do potkraj godine umrle pedeset i tri osobe.[68] U toj nevolji zavjetovaše se pobožni Ogulinci Sv. Roku, da će mu u Ogulinu sagraditi crkvicu. Što se zavjetovaše, to i ispuniše godine 1840., kada je pukovnikom ogulinskim bio Ivan Schnekel Trebersburški, a župnikom Vinko Žanić, rodom iz Novoga u Vinodolu.

Dne 17. i 18. srpnja 1841. prouzročila je rijeka Dobra, čije su obale pred starim frankapanskim gradom neko

[66]Liber memorabilium u župnom uredu ogulinskom.

[67]Ibidem.

[68]Matica umrlih rimo-kat. župe ogulinske.

četrdeset metara visoke, toliku poplavu u Ogulinu da je voda segnula u župnoj crkvi našaša Sv. Križa do glavnoga oltara, te se izlijevala u Mrežnicu kod Oštarija.[69]

Godine 1852. zamijenjena je matematička škola u Ogulinu s pukovnijskom školom, koja je postojala sve do godine 1871.[70]

Godine 1855. harala je u Ogulinu opet azijatska kolera i to s tolikom žestinom, da je od 17. kolovoza, kada se zbio prvi smrtni slučaj, pa do konca godine, umrlo od nje dvije stotine osamdeset i osam osoba. Najveći pomor bio je dne 2. rujna, jer je toga dana od te strašne bolesti umrlo šesnaest ljudi.[71]

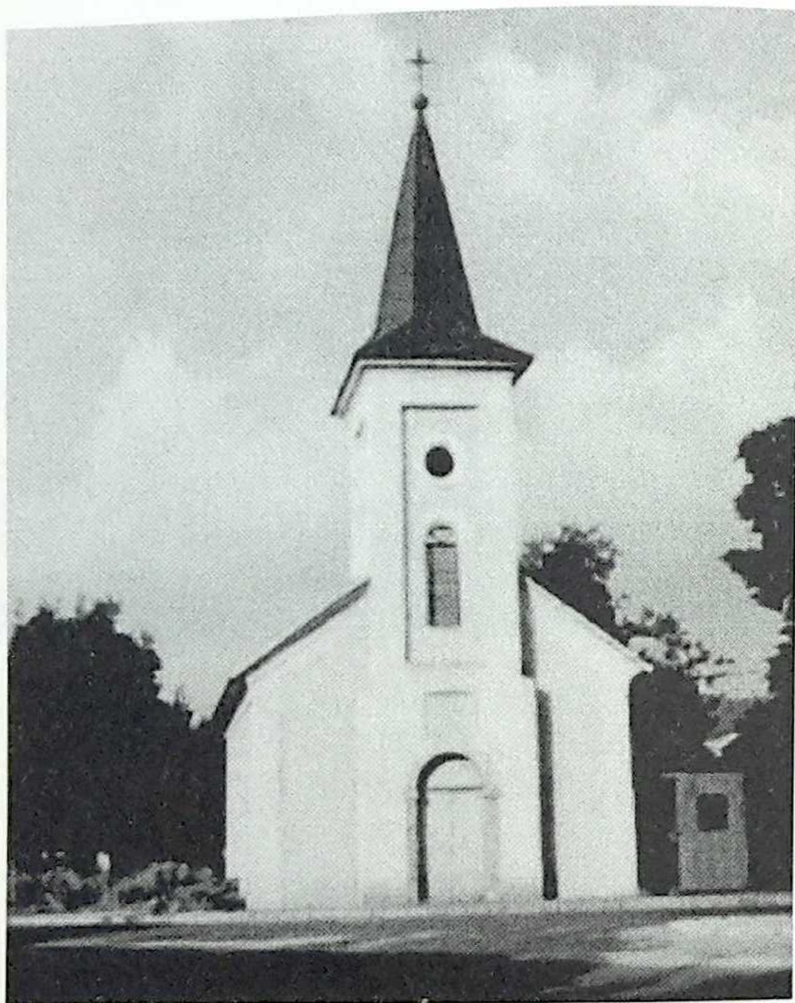
[69]Kussan: Oguliner Regimentsgeschichte, str. 117.

[70]Cuvaj: Građa za povijest školstva, knj. I., str. 838

[71]Matica umrlih rimo-kat. župe ogulinske.

Ogulin, župna crkva Sv. Križa

Ogulin, kapela Sv. Roka u Lomostu

Početkom školske godine 1871/1872. otvorena je u Ogulinu osmorazredna građanska škola.[72]

Kada je godine 1873. ukinuta vojnička Krajina, formirano je iz bivše ogulinske i slunjske krajiške pukovnije ogulinsko-slunjsko okružje, a sjedištem okružne oblasti postade Ogulin.[73] Te iste godine mjeseca studenoga predana je prometu karlovačko-riječka željeznička pruga, koja je u do tada zaostalom i zapuštenom Ogulinu podigla obrt i trgovinu.Godine 1886. postao je Ogulin sjedištem županijske oblasti modruško - riječke županije.

U mjesecu kolovozu 1914. formirala se u Ogulinu 79. Jelačićeva pješačka pukovnija, u kojoj su služili mnogi Ogulinci, te je nakon položene zakletve odavle krenula na ratište.

Kada se je potkraj godine 1918. nakon sloma Austro-ugarske monarkije Kraljevina Hrvatska i Slavonija sjedinila s Kraljevinama Srbijom i Crnom gorom u jedno jedinstveno kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, pade i Ogulin pod novo osnovanu nacijonalnu državu, u kojoj će jamačno doživjeti novo i sretno doba svojega života.

Davno gojena želja Ogulinaca, da dobiju srednju školu, napokon se ispunila 1919., u prvoj godini naše nacijonalne države. Te godine naime odredila je kr. hrvatsko-slavonska zemaljska vlada, povjereništvo za prosvjetu i vjere, naredbom od 5. rujna 1919. broj 30. 542, da se ima početkom školske godine 1919/1920. ukinuti 5. 6. i 7. razred više pučke škole u Ogulinu i u isto doba tamo otvoriti 1. 2. i 3. razred realne

---

[72]Vaniček: Specialgeschihte der Militärgrenze, knj. IV., str. 517.

[73]Ibidem. str. 585.

gimnazije tipa zagrebačkoga.[74] Viši razredi realne gimnazije otvarali se postepeno tako, da se je prvi ispit zrelosti obdržavao potkraj školske godine 1923/1924. Tomu ispitu pristupilo je ovih 11 kandidata i 5 kandidatkinja: Vladimira Demić, Stjepan Franjković, Jelica Golub, Milutin Knežević, Laura Laufka, Antun Lovnički, Dragutin Mance, Marijan Mance, Slavko Manojlović, Oto Radočaj, Marija Sokolić, Petar Sokolić, Milan Šegan, Zvonimir Šimić, Milan Šolaja i Anđa Vurdelja.

Koncem godine 1921. stiglo je u Ogulin neko pet stotina ruskih izbjeglica sa poluotoka Krima. Te izbjeglice smjestiše u barake na modruškoj cesti, što su sagrađene na početku velikoga svjetskoga rata i u kojima je bila najprije škola za rezervne oficire, a iza toga stanovi za vojnike rekonvalescente. Od tih izbjeglica ostalo je u Ogulinu do danas tek nekoliko.

Kada je godine 1923. od ličko-krbavske, modruško-riječke i jednog dijela zagrebačke županije kreirana primorsko-krajiška oblast, postao je Karlovac sjedištem pomenute oblasti, dok je u Ogulinu ostalo samo sresko poglavarstvo.

Godine 1924. obogatio se Ogulin novom tehničkom tekovinom - kaloričnom električnom centralom, pa je dne 3. ožujka 1924. prvi put zasjao u električnom svjetlu.[75]

Po primjeru Zagreba i nekih drugih hrvatskih gradova, trgovišta i sela proslavio je i Ogulin dne 5. srpnja 1925. na dan sv. Ćirila i Metoda svečanim načinom tisućugodišnjicu hrvatskoga kraljevstva.

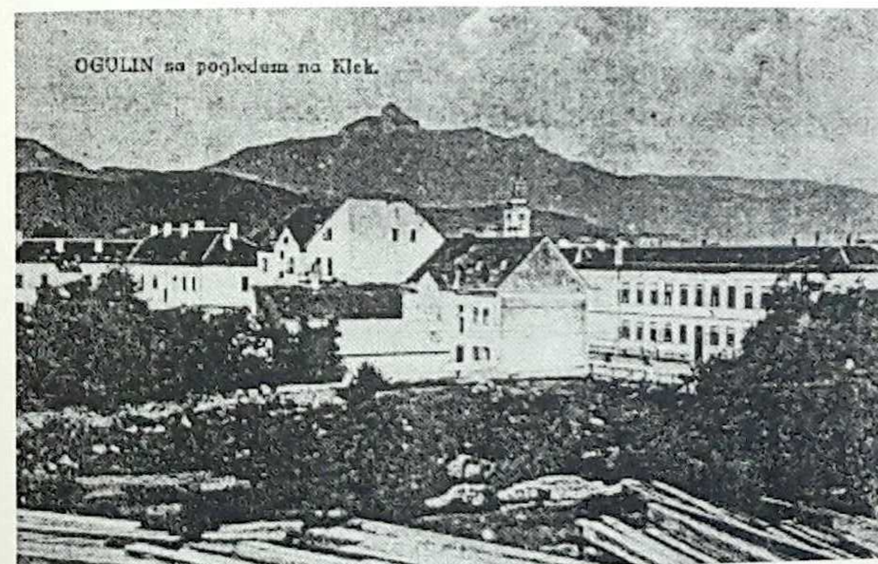
---

[74]Službeni glasnik od godine 1919. str. 341.

[75]Po kazivanju instalacijonoga ureda električne centrale.

Dne 25. srpnja 1925. otvorena je na svečani način i uz neopisivo narodno slavlje 223. km. dugačka ličko-dalmatinska željeznička pruga, kojoj je početna stanica Ogulin, a završna Knin. Tom prugom dobio je Ogulin već davno željenu izravnu svezu s Dalmacijom, pa će od te sveze imati sigurno i znatnu materijalnu korist.

Dne 14. kolovoza 1925. pohrliše ogulinski hrvatski Sokoli u svojoj narodnoj nošnji s građanskom glazbom i mnogobrojnim ogulinskim građanima i seljacima na III. hrvatski svesokolski slet u naš dični grad Zagreb, ponesavši sa sobom za milenijski spomenik, što ga za vrijeme sleta podigoše svi hrvatski Sokoli u Maksimiru, grudu zemlje, iskopanu u starom frankapanskom gradu u Ogulinu.

Ogulin, pogled na Klek

DODATAK

I. HISTORIJSKE BILJEŠKE O PRAPRUĆI

Tik Ogulina, na lijevoj obali rijeke Dobre, postoji na povišenu mjestu selo Prapruća ili Prapuće, kako ga danas zovu Ogulinci, koje sada pripada Ogulinu. Ime svoje dobilo je selo od prapruti ili paprati (Farrenkraut), koje tamo ima u izobilju. To je selo starije od Ogulina, jer se spominje već u modruškom urbaru, što je sastavljen godine 1486. za kneza Bernardina Frankapana.

Iz pomenutog modruškoga urbara doznajemo, da su u drugoj polovici XV. vijeka u Praprući bili ovi stari hrvatski žitelji: Mile, Petar Šukoglić, Lukša Barbić, Paval Serpelić, Mladen, Matko Kranjčić, Juraj Barbić, Marko, Jurko i Juraj Brkiš, Mavar, sin Mihovilov, Trmac, Domjan Tkalac i Stipko Prosković. Svi ovi žitelji bavili su se obrađivanjem zemlje. Najviše zemlje imao je Matko Kranjčić, naime devedeset i osam dana oranja, a najmanje Domjan Tkalac, naime pet dana oranja. Sjenokoše od jednoga stoga imali su: Lukša Barbić, Paval Serpelić i Mladen, a sjenokoše od jednoga kosca Petar Šukoglić i Juraj Barbić, dok su: Mile, Marko Brkiš, Mavar i Juraj Brkiš imali po jednu sjenokošu, kod kojih u urbaru nije naznačeno, kolike su bile. Spominje se i jedan mlin, od koga je šesti dio imao žitelj Trmac. Mališća bilo je više, a mališće bilo je takovo mjesto gdje je nekad bio mlin, ili je bilo mjesto, što je zgodno za namještaj mlina. Žitelji Mile, Lukša Barbić, Paval Serpelić i Marko Brkiš nisu plaćali nikakve daće, jer su prva trojica služili kano konjanici u kneževim četama, dok je četvrti služio na kneževu (Frankapanovu) dvoru. Svi ostali žitelji plaćali su Frankapanima kao njihovi podanici daću u novcu prema svome posjedu. Tako su primjerice, plaćali godišnju daću od dva dukata: Petar Šukoglić i Mavar, po jedan dukat: Juraj Barbić, Jurko Brkiš i Juraj Brkiš, po pol dukata: Trmac i Domjan Tkalac, dok je Mladen plaćao osam libara,[1] a Stipko Prosković pedeset soldina. I Matko Kranjčić plaćao je daću od dva dukata, ali godine 1486., kad je pisan modruški urbar, nije po svoj prilici više bio živ, jer je na njegovoj zemlji živjela jedna udovica, koja je imala četiri sirote. U Praprući bila je i crkvena zemlja od dvadeset dana oranja, a spominje se i neki pop po imenu Grgur, koji je tada uživao Proskovićevu zemlju od pet dana oranja, te valjda bio župnikom u Jablanovcima.

K Praprući pripadala su još ova sela:[2] Kotlebiće selo, selo Šimuna Ankovića, selo Hredenića, selo Dlakino, Dragonića selo i Jablanovci. Pusto bilo je Kotlebiće selo, Hrdenića selo i Dragonića selo, dok je selo Šimuna Ankovića držao žitelj Lukša Barbić, a selo Dlakino žitelj Marko Brkiš. Za selo Šimuna Ankovića nije Lukša Barbić plaćao nikakove daće, jer je služio kano konjanik u frankapanskim četama, a Marko Brkiš plaćao je za selo Dlakino godišnju daću od dvadeset soldina. Jablanovci, danas Jablanovo ili sv. Jakov, morali su u ime daće svake godine o Miholju dati Frankapanima mladu jalovu kravu i tri "časti": šarene ovce, sijeno i druge službe, tj. morali su razne službe ovršivati u gradu. U Jablanovcima bila je već u XV. vijeku župna crkva Sv. Jakova, koju su sagradili Frankapani, a tik do nje stajala vlastelinska taverna ili krčma, koju su Frankapani davali u zakup. Na početku XVI. vijeka

---

[1] Libra je imala 20 soldina, a 1 soldin 12 denara.

[2] Riječ "selo" (lat. sessio) označuje u hrvatskim spomenicima uvijek skup zemalja od obično dvanaest dana oranja i sjenokoše od četiri stoga, što su pripadale kmetskom selištu. Pojedini kmet držao je i po više sela ili selišta.

po svoj prilici godine 1521., kad su Turci porobili i spalili Oštarije, popalili su oni i crkvu Sv. Jakova. Procijenbena isprava od godine 1558. što je sastavljena prigodom zaplijene dobara Stijepana III. Frankopana Ozaljskog, koji je bio zbog nekih podčinjenih bezzakonja osuđen na gubitak imetka, kaže za crkvu Sv. Jakova: *ecclesia sancti Jacobi in Jablanovo extra oppidum (Ogulin), habet sepulturam, est eum turri, tamen tolitaliter est deserta*, tj. crkva sv. Jakova u Jablanovu izvan grada (Ogulina) ima grobnicu i toranj, ipak je sasvim pusta. Ta crkva bila je pusta sve do godine 1690., dok ju nije pomenute godine opet pokrio i uredio oguliski župnik Juraj Čop[3] . Sada je crkva Sv. Jakova podružnica ogulinske župe, a oko nje je ogulinsko groblje, u kojima ima nekoliko lijepih nadgrobnih spomenika.

U Praprući imali su Frankopani i svoje zemlje. To nam potvrđuje i njemački pisana isprava ogulinskog kapetana Gašpara Frankopana Tržačkog, izdana u Ogulinu dne. 18. kolovoza 1646., kojom je on komad svoje zemlje od sedam dana oranja u Praprućami, ili kako kaže njemačka isprava »auff der Paprutschikhen« predao na vječno uživanje Tomi, Bartolu, Stanku i Juraju Cindrićima i Petru Paulakoviću te njihovim potomcima[4]

Kad je ogulinska kapetanija dokinuta i iza toga je vojnička Krajina reorganizirana godine 1746. pripala je Prapruća ogulinskoj krajiškoj pukovniji, a istoimenoj kumpaniji broj 6.

Od starih hrvatskih porodica, koje se spominju u modruškom urbaru i u ispravi ogulinskoga kapetana Gašpara Frankapana od 18. kolovoza 1646., nema sada više nijedne u

---

[3]Lopašič: Hrvatski urbari. str. 44-45 i 64-65

[4]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj, II str.274.

Praprućama. Po svoj su prilici nekoje izginule u bojevima s Turcima, a nekoje su valjda prisilile neprestane provale Turaka u one krajeve, da su ostavile domovinu svoju i potražile sebi novi i sigurniji zavičaj.

Od godine 1878. veže Prapruće izravno s Ogulinom željezni most, koji je dugačak 42, širok 5, a visok (iznad razine rijeke Dobre) preko 30 metara.

II. POPIS OGULINSKIH KAPETANA[5]

1570. - 1580. Knez Gašpar Frankapan Tržački
1581. Ivan Gall
1581. Knez Juraj Frankapan Tržački
1586. - 1592. Jakov Gall
1593. Ivan Gall
1599. Sigismund Kanižar
1602. Sigismund Gusić
1609. - 1611. Ivan Gall od Graffenwega i Gallensteina
1611. Martin Gall
1611. - 1622. Knez Vuk Krsto Frankapan Tržački
1622. - 1653. Knez Gašpar Frankapan Tržački
1653. Grof Gerbard Auersperg
1658. Knez Petar Zrinjski
1670. Knez Ivan Zrinjski, sin Petrov
1671. - 1687. Stjepan barun Vojnović
1687. - 1716. Grof Adam Purgstal
1716. Petar de Bonazza
1725. Sigfried Seethal
1725. - 1732. Petar Pavao Bonazza
1735. Franjo Josip Benzoni

[5]Lopašić: Spomenici hrv. Krajine, knj. III., str. 468.

III. POPIS PUKOVNIKA OGULINSKE KRAJIŠKE PUKOVNIJE

1746. pl. Dillis
1750. Maksimilijan barun Gusić
1753. Antun Losy od Losenaua
1760. Petzinger
1767. Bartol Bassée
1773. Kazimir Müller
1778. Juraj Silly
1786. Peharnik od Hotkovića
1789. Matija Rukavina Bonjogradski
1795. Scherz
1798. Karlo barun Lezzeny
1800. Ivan Branovački
1809. Ignac Čivić pl. Rohr
1809. Serranti
1813. Franjo pl Holjevac
1814. Mihajlo pl. Ogrizović
1817. Antun pl. Turina
1818. Juraj Rukavina Vidovgradski
1829. Ivan pl. Maina
1830. August pl. Turski
1835. Ivan Schenkel Trebersburški
1842. Stevan pl. Suplikac
1848. Karlo pl. Steininger
1849. Josip barun Maroičić od Madonne del Monte[6]
1854. Fridrik Fakler
1856. Ljudevit Fromm
1860. Emanuel Knežević
1864. Hijacint pl. Haas

[6]Dovle po Kussanovoj Oguliner Regimentsgeschichte, str. 11-12.

1868. Josip Grivičić
1870. Franjo Lovrić
1872. Stjepan Kukulj[7]

[7]Posljednjih sedam imena priopćio sam po kazivanju suvremenika

POGOVOR

Ogranak Matice hrvatske Ogulin odlučio je ponovno otisnuti knjigu Mile Magdića »Topografija i povijest Ogulina«, koju je o svom trošku izdao autor godine 1926. u Zagrebu. Razlozi za objavljivanje ove knjige su višestruki. Prvo, od tog vremena prošlo je skoro sedamdesetak godina i današnjim čitateljima ova knjiga je nedostupna. Drugo, to je ujedno i prvi potpuniji opis grada Ogulina i njegove okolice koji je u prošlosti bio sjedište jedne od najmoćnijih hrvatskih velikaških porodica, Frankopana, nasljedih knezova tržačkih, senjskih, modruških i krčkih. Ogulinska utvrda bila je jedna od glavnih točaka granične obrane prema Turcima. U njoj se od godine 1553. nalazila stalna vojna posada i to prije Siska i izgradnje karlovačke tvrđave.

Knjigu o povijesti Ogulina Mile Magdić napisao je kao već zreo autor brojnih povijesnih prikaza. Ovoj knjizi prethodili su njegovi radovi iz povijesti grada Senja, te niz povijesnih crtica o starim gradovima s područja nekadašnje Hrvatske vojne krajine. O samom Mili Magdiću u novije doba malo je pisano, tako je ovo prilika da u glavnim crtama prikažemo i njegov život i rad.

Rodio su u Ogulinu 30. rujna 1847. - umro u Zagrebu 3. veljače 1931. Otac mu je bio krajiški upravni činovnik. Osnovnu školu je pohađao u Ogulinu, Rakovici i Karlovcu, gimnaziju u Senju, a na Filozofskom fakultetu u Grazu studirao je povijesne nauke. Godine 1872. imenovan je za učitelja na Kraljevskoj velikoj realci u Zagrebu, a godine 1873. postaje gimnazijski učitelj u Senju. Zastupstvo grada Senja izabralo ga je godine 1877. svojim počasnim građaninom za objavljenu »Topografiju i povijest grada Senja«. U to vrijeme radio je na sređivanju senjskog gradskog

arhiva. Do umirovljenja (god.1908.) službovao je kao gimnazijski ravnatelj na gimnazijama u Osijeku, Srijemskoj Mitrovici, Gospiću i Varaždinu. Pored teškog učiteljskog i ravnateljskog rada uspješno se bavio povijesnim istraživačim radom. Surađivao je svojim prilozima u Starinama JA, Vjesniku zemaljskog arhiva u Zagrebu, Narodnim novinama (1899.-1917.) i drugoj periodici. Godine 1927. Meštarski zbor Braće hrvatskog zmaja u Zagrebu, na prijedlog prof. dr. Rudolfa Horvata, izabrao je Milu Magdića, zaslužnog hrvatskog profesora, začasnog građanina grada Senja i pisca mnogih povijesnih crtica za doživotnog redovnog zmajevog brata.

Pri kraju svoga života Magdić je u želji da se barem donekle oduži svom zavičaju, u kojem je čuo prvu slatku materinju riječ i proživio najljepše dane svoga djetinjstva, odlučio da se ponovo lati pera i napiše »Topografiju i povijest Ogulina« koju je posvetio uspomeni slavnog Bernardina Frankopana, osnivača grada Ogulina.

Prije objavljivanja ove Topografije Magdić je jedan dio prikupljene građe objavio u pojedinim zagrebačkim novinama. Tako su ovim redom izlazili pojedini prilozi koji će kasnije naći svoje mjesto u okviru cjelovite Topografije:

- Ogulinska buna god. 1640. i 1641., Narodne novine, 1902.
- Povlastice ogulinske općine od godine 1668., Narodne novine, 1902.
- Pabirci o Prapruću kod Ogulina, Narodne novine, 1906.
- Jedan list iz povijesti Ogulina, Narodne novine, 1911.
- Iz strog Ogulina, Jutarnji list, 1922.

»Topografija i povijest Ogulina« sastoji se od dva dijela: zemljopisnog opisa mjesta i njegove bliže okolice i povijesti grada. Autor je prikupio podatke iz dotad tiskanih izvora i druge pristupačne građe. Većinom se oslanjao na radove

Radoslava Lopašića, Spomenici hrvatske krajine I. - III., te na građu koju su objavili Valvasor, Kukuljević, Vanićek, Fras, Kussan, Cuvaj i dr.

Povijesni opis započinje osnutkom grada Ogulina oko 1500. godine i obuhvaća vrijeme do godine 1925.

Na kraju se nalazi dodatak - Povijesne bilješke o Praprući.

Priložen je popis ogulinskih kapetana i popis pukovnika ogulinske krajiške pukovnije.

Izbor iz djela:

Topografija i povijest grada Senja, Program kr. više gimn. u Senju, 1875. - 1876.
Senjska buna 1719. - 1722., kalendar Danica za 1897.
Senj u XVII vijeku, Hrvatsko kolo, 1910.
Narodne priče o gradinama, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, Zagreb, 1909.
Vitunj, Narodne novine, 1905.
Plaški, Narodne novine, 1906.
Grad Modruš, Narodne novine, 1913.
Tounjska kula, Novosti, 1917.
Topografija i povijest Ogulina, Zagreb, 1926.

Zahvaljujući podršci pokrovitelja ovog izdanja Croatia osiguranje d.d., poslovnica Ogulin i zalaganju članova OGRANKA MATICE HRVATSKE OGULIN, ova knjiga ponovno dolazi u ruke danjašnjih čitatelja kako bi posvjedočila o slavnoj i junačkoj prošlosti grada Ogulina.

U Ogulinu, 14. rujna 1995.

Ivan Tironi, prof.

Izdavač:
OGRANAK MATICE HRVATSKE
OGULIN
Ulica bana I. Mažuranića 6, Ogulin

Za izdavača:
Đurđa Magdić

Korektor:
Jasna Gašparović

Tisak:
Tipotisak
Selska c.138, Zagreb

ISBN 953-96363-2-9

Ogranak Matice hrvatske

Ogulin